

ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΕΝ ΤΟΙΣ ΣΤΙΧΟΙΣ ΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΓΛΥΚΑ*

Ἐν τῇ Ἑπετηρίδι τοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ (Α', σ. 212 κέ) ἐδημοσιεύσαμεν συλλογὴν δημῳδῶν παροιμιῶν, ἀνθολογηθεῖσων ἐκ τινων μεσαιωνικῶν ποιημάτων. Ταύτης συμπλήρωμα εἶναι ἡ προκειμένη ἐκλογή παροιμιῶν ἐκ τῶν *Στίχων* τοῦ Μιχαήλ Γλυκά (Legend, Bibl. gr. vulgaire I, σ. 18 κέ).

Ὁ Γλυκάς εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν παροιμιαστὴς τῶν Ἑλλήνων στιχουργῶν τοῦ μεσαίωνος. Ἐπαρκῶς κατέδειξε τοῦτο ὁ Krumbacher¹, ὅστις καὶ τινὰς τῶν ἐν τοῖς *Στίχοις* παροιμιῶν ἐσημείωσε πρῶτος. Εἰς τὸ ποίημα αὐτοῦ ὅλῳ τῷ θυλάκῳ ἐγκατασπείρει παροιμίας καὶ παροιμιώδεις φράσεις, ἡ δὲ συνήθεια αὕτη τῷ παρέχει τὴν εὐκολίαν καὶ νέας κατὰ τὸν αὐτὸν τύπον νὰ δημιουργῇ, ὧν δυσχερὴς ἡ διάκρισις ἀπὸ τῶν ἀκραιφνῶς δημῳδῶν. Ἀσφαλῶς δ' ἀναγνωρίζονται αἱ δημῳδεῖς ἐκ τῆς διατηρήσεως τῶν μέχρι τῆς σήμερον παρὰ τῷ λαῷ ἢ ἐκ τῆς ἀποθησαυρίσεως αὐτῶν ἐν τῇ τῶν φερομένων βυζαντινῶν συλλογῶν—ὁ ἕτερος ὁμῶς πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν δημῳδῶν τρόπος ὃν ἀναφέρω ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ διατριβῇ μου (σ. 214), ἡ ὁμολογία τοῦ συγγραφέως ὅτι δημῳδες παραθέτει λόγιον, ἐνδεχόμενον εἶναι ν' ἀποπλανήσῃ ἡμᾶς παρὰ τῷ Γλυκά. Διότι ὑποδεικνύει μὲν ἐνιαχοῦ σαφῶς τὴν δημῳδὴ προέλευσιν στίχων τινῶν², ἐν τρισὶν ὁμῶς χωρίοις δὲν πρόκειται περὶ παροιμίας, ἀλλὰ περὶ δεισιδαίμονος δοξασίας.

Ἐν τῷ προοιμίῳ ἀφηγεῖται διὰ μακρῶν ὅτι τὴν συμφορὰν αὐτοῦ προεμήνυσεν ὁ κρωγμὸς κόρακος· καὶ αὐτὸς μὲν καίπερ ἡξέυρων τὴν κοινὴν πρόληψιν τὴν ἐνόμιζε ψευδῇ καὶ προσεπάθησε νὰ μὴ ταραχθῇ ἐκ τοῦ οἰωνοῦ· ἀλλ' ἡ κοινὴ πεποίθησις πλὴν ἀλλ' ὁ λόγος ὁ κοινὸς καὶ ἡ φήμη τῶν ἀνθρώπων (στ. 50) πολὺ τὸν ἀνησύχουν. Διὸ νῦχθήθη εἰς τὸν θεὸν τοῦτον τὸν φόβον εἰς καλὸν ποίησον ἀποβῆναι (στ. 58), ἀπαραλλάκτως ὥς σήμερον οἱ δεισιδαίμονες εὗχονται πρὸς ἀποτροπὴν οἰωνιζομένου δεινοῦ σὲ καλὸ νὰ μοῦ βγῇ, θεέ μου, ἀλλὰ τὰ πράγματα ἀπέδειξαν ὅτι δίκαιον εἶχον οἱ πολλοί. Ἀληθῶς ἡ πρόληψις αὐτῇ ἦτο καὶ κατὰ τοὺς μέσους χρόνους διαδεδομένη³ ὅσον καὶ σήμερον⁴, ἀλλ'

* Ἐδημοσιεύθη εἰς περ. Byzantinische Zeitschrift VII (1898), σ. 138-165.

1. Mittelgriechische Sprichwörter, σ. 54 κέ. Michael Glykas, σ. 402 κέ.

2. Ὁ φασιν (στ. 5). Χρυσοῦς ἐκεῖνος ὁ εἰπὼν, ὄντως σοφίας πλήρης (στ. 28). Ἄρτι καὶ γὰρ συντίθεμαι τοῖς γνωματευομένοις (στ. 78). Λόγος, ἀλήθεια, φέρεται δημοτικὸς ἀρχαῖος (στ. 116).

3. Ψελλοῦ, Περί ὁμοπλατοσκοπίας καὶ οἰωνοσκοπίας ἐν Philologus VI, σ. 167 καὶ ἐκ βιενναίου κώδικος ἐν Παρθενῶνι, τ. Β', σ. 1096. Βαλσαμῶν εἰς 65 καν. τῆς στ' συνόδου ἐν

ἀμφίβολον ἂν ἡ πίστις εἰς αὐτὴν διευτυποῦτο ἐν ἐμμέτρῳ γνώμῃ, καὶ δὴ καθ' ὃν τρόπον φέρεται ἐν τοῖς στίχοις τοῦ Γλυκᾶ 20-21, οὓς ἐντὸς μηνίσκων περιέκλεισεν τοῦτο παραδεχόμενος ὁ ἐκδότης Λεγρᾶνδ. Ὁ βυζαντινὸς στιχοπλόκος διὰ τοῦ στ. 19 τὸ λέγουσιν οἱ χωρικοὶ καὶ λόγος ὁ δημώδης ἠθέλησεν ἀπλῶς νὰ δείξῃ ὅτι ἡ περὶ τοῦ κρωγμοῦ τοῦ κόρακος δεισιδαιμονία ἦτο δημώδης καὶ οὐδὲν πλεον· ἔχει δηλ. τὴν αὐτὴν ἔννοιαν οὗτος ἦν καὶ ὁ στ. 50 καὶ ὁ στ. 4 πλάσματα πάλιν μυθικὰ καὶ λόγους γραϊδίων ἠκριβωσάμην, ὁ τὴν ἰδίαν δοξασίαν ὑπαινισσόμενος.

Τὰς παροιμίας δσας ἐκ τοῦ Γλυκᾶ παραλαμβάνομεν ὑπομνηματίζομεν διὰ μόνων τῶν ἄλλοθεν γνωστῶν βυζαντινῶν καὶ τῶν νεοελληνικῶν ἀντιστοιχῶν, ἐπειδὴ ἡ ἀντιπαράθεσις καὶ τῶν ὁμοίων παροιμιῶν ἄλλων λαῶν θὰ ἐμήκυνεν ἄνευ ἀνάγκης τὸν λόγον.

Ἦμουν παιδὶν, ἐγήρασα, πολὺν διῆλθον κόσμον (στ. 1).

—*Ἦμουν μικρὸς κ' ἐγήρασα.* (Μεσσηνία).

—*Νιὸς ἤμουνα κ' ἐγήρασα καὶ τέτοιο λόγο δὲν τὸν ἤκουσα.* (Ἀνέκδοτος Κεφαλληνίας παρὰ τοῦ Σ. Παγώνη [ἢ Νῆα ἢ]).

Αἱ παροιμιώδεις αὗται φράσεις προτάσσονται συνήθως ἐν τῷ λόγῳ πρὸς δήλωσιν ἀπορίας ἢ καὶ ἀποδοκιμασίας ἐκτροπῆς τινὸς πράξεως.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΕΞ ΑΠΑΛΩΝ ΔΥΝΑΤΩΝ (στ. 5). ΑΘΗΝΩΝ

Ἡ ἀρχαία παροιμιώδης φράσις αὕτη (περὶ ἧς βλ. Leutsch εἰς Διογενίαν. 415, Ἀποστόλ. 651^α, Otto, Sprichwörter der Römer, ἀρ. 1826) διὰ τῶν λογίων ἴσως μετεδόθη καὶ εἰς τὸν καθ' ἡμᾶς λαὸν λέγοντα ἀπὸ τὰ μικρά μου νύχια, ἀντὶ τοῦ νηπιόθεν, ἐκ τρυφερᾶς ἡλικίας.

Ὅσον γηράσκεις μάνθανε καὶ σεαυτὸν ταπεῖνου (στ. 29).

Ἡ μὲν περὶ ταπεινώσεως χριστιανικὴ ἰδέα εἶναι προσθήκη τοῦ Γλυκᾶ, κατὰ τὴν εὐστοχον παρατήρησιν τοῦ Krumbacher (MGS, σ. 55)· τὴν δὲ παλαιοτάτην γνώμην περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς μαθήσεως μέχρις ἐσχάτου γήρωος (περὶ ἧς βλ. Leutsch εἰς Ζηνόβ. 304, Otto, ἀρ. 563) ἐπαναλαμβάνουσι πολλαὶ νεοελληνικαὶ παροιμίαι:

—*Τόσον γερῶ, τόσον θωρῶ.* (Σύμης. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλογος Η' 485, 89).

Ράλλη καὶ Ποτλῆ, Σύνταγμ., τ. Β', σ. 459. Τὴν δὲ καὶ σήμερον ὁμοίως φερομένην δοξασίαν ὅτι ὁ νυκτικὸραξ εἶναι θανάτου ἄγγελος ἀναφέρει πρῶτος (Α' ἐκατ. π.Χ.) ὁ ἐπιγραμματοποιὸς Νίκαρχος (Ἀνθολ. ΙΑ' 186)· μέμνηται δὲ ταύτης καὶ Θεόδωρος ὁ Πρόδρομος (ἐν Notices et extr. des Ms., τ. VI, σ. 552).

4. Πλὴν τῶν μαρτυριῶν ἃς ἐσημείωσα ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ συνταγματίου τοῦ Ψελλοῦ (Παρθενῶνος τ. Β', σ. 1097) βλ. προσέτι Λαμπρίδου, Ζαγοριακά, σ. 208 (Ζαγόριον Ἡπείρου). Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλογος, τ. ΙΘ', σ. 139 (Φιλαδέλφεια). Ζωγράφειος ἀγών, τ. Α', σ. 193 (Ἡπείρος).

—Ὡς ποῦ πᾶμεν καὶ γερνοῦμεν, | ἄλλα πράματα θωροῦμεν. (Κύπρου. Σακελλάριος, σ. 286, 303).

—Ὅσο μεγαλώνω, | τόσο καὶ μαθαίνω. (Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 26).

—Ὅσον ὁ καιρὸς διαβαίνει, | τόσον ἄνθρωπος μαθαίνει. (Κρήτης. Παρνασσὸς ΙΖ' 798, 210).

—Ὅσο γερνῶ μαθαίνω. (Αἴνου. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλογος Θ' 350, 11 [γερνῶ]).

—Φολεγάνδρου ἀνέκδοτος παρὰ Κονταρίνη).

—Ὅσο γηράζ' ὁ ἄνθρωπος, τόσο μαθαίνει. (Ἡπείρου. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλογος ΙΗ' 182, 38).

—Εὐχαριστοῦμαι πῶς γερνῶ, γιατί ὅλο μαθαίνω. (Χίου. Κανελλάκης, σ. 241, 204).

—Γάρις τὸ · ἔχω ποῦ πεθαίνω, | ὅσο ζῶ κι ὅσο μαθαίνω. (Παπαζαφειρόπουλος, σ. 293, 947 [Τί γὰρ τὸ ἔχω ποῦ δὲν πεθαίνω ἢ ὅσο ζ.]. — Ἐλευσίνος Γόρτυνος παρὰ Κ. Κασιμάτη).

—Δὲν ἔχω πῶς ἀποθαίνω, | μόνο ποῦ δὲ ζῶ νὰ μαθαίνω. (Καρπάθου. Ζωγρ. ἀγών 348, 118).

—Ὅσο γεράζω, τόσο μαθαίνω. (Ἡπείρου. Ἀραβαντινός, ἀρ. 994. Βενιζέλος, σ. 229, 767).

—Ὅσου γερνῶ, τόσου μαθαίνου. (Καλλονῆς Λέσβου ἀνέκδοτος παρὰ Γρ. Βερναρδάκη).

—Δὲν τὸ ἔχω πῶς γηράζω, ἀλλὰ τὸ ἔχω πῶς μαθαίνω. (Μανάρης, σ. 14).

—Δὲν τὸ ἔχω πῶς γερνῶ, ἀλλὰ πῶς μαθαίνω. (Βενιζέλος, σ. 59, 96. — Τήνου ἀνέκδοτος παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλή [Δὲν ἔχω πῶς γ., μόν' ἔχω πῶς μ.]. Ὁμοίως παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου [μόν' τὸ ἔχω πῶς μ.]).

—Δὲν μὲ μέλει πῶς πεθαίνω, | ὅσο ζῶ, τόσο μαθαίνω. (Βενιζέλος, σ. 56, 63· 159, 143 [Μὴ γὰρ τὸ ἔχω πῶς π.]. — Ἀθηναϊκὴ. Ἑβδομάς Α' 104 [Δὲν κλαίω πῶς π. μόν' ὁ. ζῶ μ.]. — Δημητσάνης Γόρτυνος ἀνέκδοτος παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου [Δὲν τόχω πῶς π., ὁ. ζῶ, κι ὅσο μ.]).

—Δὲν τὸ ἔχω πῶς πεθαίνω, | παρ' ὅποσο πάω μαθαίνω. (Κεφαλληνίας ἀνέκδοτος παρὰ Σπ. Παγώνη).

—Δὲν τὸ ἔχω γὰρ πῶς ἀποθαίνω, μόνο πῶς ὅσο γερνῶ μαθαίνω. (Κρήτης. Παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

—Δὲν κλαίει ἢ γριὰ πῶς ἀπεθαίνει, | μόνο ποῦ δὲ ζῇ γιὰ νὰ μαθαίνει. (Νάξου ἀνέκδοτος παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

Αἱ παροιμιαὶ αὗται συνηθέστερον λέγονται ὑπὸ γερόντων, δηλούντων τὴν ἐκπληξιν αὐτῶν ἢ τὸν θαυμασμὸν ἐπὶ τῇ θεᾷ ἀήθους τινὸς πράγματος ἢ ἐπὶ καινοφανῶν ἀκουσμάτων. Ἄλλαι δὲ παροιμιαὶ κατειρωνεύονται τῶν ὀψιμαθῶν, τῶν ἀκαίρως ἐπιδιδόμενων εἰς σπουδὴν καὶ διδάσκουσιν ὅτι ἀνώνητος εἶναι ἢ ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν φιλοπονία.

—Μάθε, γέρο, γράμματα, | τῶρα στὰ γεράματα. (Μανάρης, σ. 25 [γέρων—εἰς γ.]. Ἀραβαντινός, ἀρ. 693. Βενιζέλος, σ. 150, 7. — Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 24. — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

—*Τώρα στὰ γεράματα, | μάθε, γέρο, γράμματα.* (Κοραή, Ἄτακτα Β', σ. 91 [εἰς τὰ γ., μ., γέρον, γρ.]. Αὐτ., σ. 231 [ὁμοίως]. Sanders, σ. 108. Ἀραβαντινός, ἀρ. 1448.— Κρήτης. Jeannarakī, σ. 194.— Λευκάδος. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλογος Η', σ. 462.— Πόντου. Ἐπτάλοφος, 1870 Β', σ. 349, 20 [*Τώρα πλέον στὰ γ., μ., γέρον, γρ.*]. Παπαζαφειρόπουλος, σ. 304, 1082.— Κρήτης. Φραντζεσκάκης, σ. 116.— Χίου. Κανελλάκης, σ. 307, 707.— Καρπάθου. Ζωγρ. ἀγών Α', σ. 362, 408.— Αἴνου. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλ. Θ', σ. 349, 7 [*γιράματα, μ. γέρε*]. — Μεγίστης. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλογος ΚΑ', σ. 324, 345.— Λακκοβικίων. Γούσιος, σ. 8.— Φολεγάνδρου παρὰ Κονταρίνη.— Λακκοβικίων Μακεδονίας παρὰ Ι. Πρωίου [*γιράματα, μάθι, γέρον, γρ.*]. — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [ὁμ.]. — Ἐλευσίνος Γόρτυνος παρὰ Κ. Κασιμάτη). — Κρήτης παρὰ Γ.Ι. Καλαϊσάκη. — Ἀδριανουπόλεως παρ' Ἀβρ. Δανών).

—*Τώρα στὰ γιράματα, | θὰ μάθ' οὐ γέρονς γράμματα.* (Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

—*Μάθε, γέρο, γράμματα, | τώρα στὰ σκοντάματα.* (Κρομμύδη, Ἀκολουθία διατριβῆς, σ. 31. Δάρβαρις, σ. 298 [γέρον]. — Κεφαλληνίας παρὰ Σπ. Παγώνη).

—*Μάθε, γέρο, γράμματα, | τώρα στὰ γεράματα, | τύφλες καὶ σκοντάματα.* (Κρομμύδη, Ἀκολουθία Β' Διατριβῆς, σ. 31 [*τὴν εἰς τὰ γιράματα-σκοντάματα*]. Negris, σ. 74, 457 [σκοντάματα]).

—*Ζήγε, γέρο, νὰ μαθαίνης.* (Μάγης ἀνέκδοτος παρὰ Κ. Πασαγιάννη).

—*Γέρος καὶ δὲν ἔμαθες, καὶ καρτερεῖς νὰ μάθης!* (Καβαδίας, ἀρ. 1108).

Ἐξειδοποιοῦσι δὲ τὴν ιδέαν εἰς γέροντα μὲν Σαρακηνὸν ἀναφερομένη ἡ βυζαντινὴ παροιμία:

—*Γέροντα Σαρακηνὸν γράμματα μὴ μανθάνης.* (Ducangius, Glossarium Graec., σ. 851 [Σαρακηνὴ -μαθὲν]. Κοραή, Ἄτακτα Β', σ. 231.

Ἀττικὸν ἡμερολόγιον, σ. 386, 76. Krumbacher, Sammlung byz. Sprichw., σ. 71, 65 [*μάθαινε*]. Mgr. Spr. 91, 51, 122 182).

Εἰς τὸν ὄνον δὲ ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν σύμβολον τοῦ δυσμαθοῦς αἱ ἀκόλουθοι νεοελληνικαί:

—*Παλιὸς γάδαρος πορπατησιὰ δὲ μαθαίνει.* (Νάξου παρὰ Μ. Ἰ. Μαρκόπουλι).

—*Σαράντα χρονῶ γάδαρους πουρπατ'ζιὰ δὲ μαθαίνει.* (Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

—*Γέρους γάδαρους δρόμου δὲ μαθαίνει.* (Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

—*Παλιὸς γάιδαρος, καινούρια περπατησιὰ δὲ μαθαίνει.* (Ἠλείου. Ζωγρ. ἀγ. Α', σ. 191, 5 [*δὲ βγάνει*]. — Τήνου παρὰ Στ. Καραλῇ [*πιρπατ'σιὰ δὲ μαθαίνει*]. — Ἰωαννίνων παρὰ Δ. Σάρρου [*πιρβατ'σιὰ δὲ μαθαίνει*]).

—*Σαρανταπέντε χρονῶνε γάιδαρος καινόρια περβατησιὰ δὲ βγάνει.* (Πλαγιᾶς παρὰ Λαζάρου).

—*Τριάντα χρονῶ γάδαρος πορπατησιὰ δὲ μαθαίνει.* (Βενιζέλος, σ. 75, 137).

- Έκατὸ χρόνων γάδαρος ραβάνι δὲν κάνει. (Βενιζέλος, σ. 75.136).
 — Παλιὸ γουμάρι κινούργια πιρπατησιά. (Λακκοβικίων Μακεδονίας παρὰ Ι. Πρωίου. — Ἰωαννίνων παρὰ Σάρρου [πιρβατησιά]).
 — Παλιὸ μουλάρι, καινούρια περπατησιά. (Ἠλείου. Ἀραβαντινός, ἀρ. 1068. Βενιζέλος, σ. 248, 16).
 — Τριάντα χρονῶ Γιάννης, Μαστρογιάννης δὲ γίνεται. (Βενιζέλος, σ. 75. 138.— Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 29 [Σαράντα χρονοῦ Γ. δὲ γίνεται Μ.]).

Ὁ μάρτυς ἀφ' ἐστίας (στ. 43).

Τὴν ἀρχαίαν ταύτην παροιμίαν (βλ. Leutsch εἰς Ζηνοβ. 40) πιθανώτατα ἐκ βιβλίων παρέλαβεν ὁ Γλυκάς.

Ἐπὶ προδήλοις πράγμασιν οὐ χρεία τῶν μαρτύρων (στ. 44).

Πιθανώτατα καὶ παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς ὡς παροιμία θὰ ἐφέρετο ἡ γνώμη αὕτη, ἢ μὴ ἀνευρισκομένη μὲν ἐν τῷ ρωμαϊκῷ δικαίῳ, διατυπωθεῖσα δ' ἐν τῷ κανόνι τοῦ κανονικοῦ δικαίου τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας: notorium non eget probatione. Παραπλησία εἶναι ἡ παρὰ Γερμανίᾳ τῷ Ἀκροπολίτῃ (σ. 138 Bonn) βυζαντινὴ παροιμία: Ἐπὶ (ἀφ') τοῖς δήλοις καὶ οἱ δειδάροι λέγουσιν: Τὴν αὐτὴν δ' ἔννοιαν ὑποσημαίνει δι' ἄλλης εἰκόνας καὶ ἡ νεοελληνικὴ παροιμία:

— Χωριὸ ποῦ φαίνεται κολαοῦζο δὲν θέλει, (Ἠλείου. Ἀραβαντινός, ἀρ. 1481 [ποῦ νὰ φ. δὲν θ. κολαγούζη]. Βενιζέλος, σ. 340, 64.—Κωνσταντινουπόλεως. Ἡμερολόγιον τῆς Ἀνατολῆς 181, 55 [τὸ χ.-ὁδηγὸν (κολαγοῦζο)]. — Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 32. — Πελοποννήσου. Παπαζαφειρόπουλος, σ. 308, 1122 [ζολαοῦζη]. — Καρπάθου, Ζωγρ. ἀγ. Α', σ. 353, 214 [Ἡ χώρα-δὲθ θέλει]. — Λακκοβικίων. Γούσιος, σ. 91 [τὸ χ.-κουλαβοῦζη]. — Μεγίστης. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλογος ΚΑ'. σ. 324, 487 [τὸ χωρίον-κολαοῦζο δὲθ θ.]. Βύρων Γ', σ. 378, 66. — Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη [Τὸ χωρὶ-κολαοῦντζο]. — Τήνου παρὰ τῆς Κας Στ. Καραλῇ [θέλι]. — Νάξου παρὰ Γαβρ. Λεγάκη. — Φολεγάνδρου παρὰ Κονταρίνη [ποδότα δὲ θ.]. — Κρήνης Ἐρυθραίας παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [ἦ: πλότο δὲ θ.]. — Ἀδριανουπόλεως παρὰ Δανών. — Μυκόνου παρὰ Α. Παπαβασιλείου. — Ἠλείας παρὰ Λιναρδάκη. — Βρεσθένων Λακεδαιμόνος παρὰ Α. Κωνσταντοπούλου. Ταύτην τὴν παροιμίαν καὶ ἐγὼ ἤκουσα πολλαχοῦ).

— Τοῦ χουρίου ποῦ φαίνιτι κουλαοῦζουν δὲν θέλεις. (Λιβισίου παρὰ Μουσαίου. — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Χουριὸ-κουλαγοῦζου δὲ θέλι]).

— Τὸ πρᾶμα ποῦ φαίνεται κολαοῦζη δὲ θέλει (Κρήτης. Ἄπτερα (ἐφημ.), ἀρ. 40, καὶ παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

Ἄφ' ὧν ἡμεῖς ἐπάθομεν, ἐμάθομεν ἀρκούντως (στ. 45).

Ὅμοιαι γινῶμαι καὶ παροιμῖαι ἑλληνικαὶ πλεῖσται φέρονται ὧν τινες ἐσημείωσαν οἱ ἐκδότης τῆς Γοττιγγείου συλλογῆς τῶν Παροιμιογράφων (εἰς Διογενίαν. Βιένν. 61, Μακάρ. 244, Ἀποστόλ. 1290). Νεοελληνικὰς δὲ παροιμίας γινώσκουμεν τὰς ἑξῆς:

— Ἐπαθε καὶ ἔμαθε. (Negris, σ. 41, 260. Βερέττας, σ. 25, 15. Βενιζέλος, σ. 80, 218. — Πόντου παρὰ Ι. Βαλαβάνη — Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [Ἐπαθε, ἔμαθε]).

— Ὅ τς κι ἂν παθάν', μαθάν'. (Πόντου. Ἐπτάλοφος, 1870, σ. 363, 134).

— Παθὸς μαθός. (Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη. — Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη [Ὁ π. εἶναι μ.]. — Βρεσθένων παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου)⁵.

— Ὁ παθεῖς μαθεῖς. (Πόντου. Ἐπτάλοφος, 1870, σ. 363, 134).

— Δὲν τὴν πάθαμε, | παρὰ τὴ μάθαμε. (Κεφαλληνίας παρὰ Σπ. Παγώνη).

— Ἄ δὲν πάθης, δὲ μαθαίνεις. (Καβαδίας, σ. 127. — Ἡπείρου. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλ. ΙΗ', σ. 181, 33 [Ἄν δὲν πάθ' ὁ ἄνθρωπος δὲ μαθαίνει]. — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Σὰ δὲν πάθης, δὲ μαθαίνεις]. — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [δὲ θὰ μάθης]).

— Ὅπου δὲν πάθῃ, δὲ μαθαίνει. (Νάξου παρὰ Μ.Ι. Μαρκόπολι).

— Ὅποιους δὲν ἔπαθι, δὲν ἔμαθι. (Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

— Δὲν ἔπαθε, δὲν ἔμαθε. (Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

— Ἄν κι παθάνης, κι μαθάνης. (Πόντου παρὰ Ι. Βαλαβάνη).

— Τὸ πάθῃμά 'ναι μάθημα. (Χίου. Κανελλάκης, σ. 305, 695).

— Τὰ παθήματα μαθήματα. (Βυζαντίου, Λεξικόν, λ. μάθημα.

— Ἡπείρου. Ἀραβαντινός, ἀρ. 1267. Βενιζέλος, σ. 291, 99. Μέντωρ (Σμύρνης), τ. Δ', σ. 53, 7. — Ἡπείρου. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλ. ΙΗ', σ. 181, 32.

— Λακκοβικίων, Γούσιος, σ. 96. — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

— Τὰ παθήματα γίνονται μαθήματα. (Κοραῖ, Ἄτακτα Δ', σ. 381.

Sanders, σ. 126. Βερέττας, σ. 25, 15. — Πόντου. Ἐπτάλοφος, 1870, σ.

363, 134. — Κρήτης, Jeannarakis, σ. 166. Ἄπτερα (ἐφημερίς), ἀρ. 30.

— Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 31. — Πελοποννήσου. Παπαζα-

φειρόπουλος, σ. 291, 921. — Στερεᾶς Ἑλλάδος [εἶναι μ.].

— Πολιχνίτου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [γίγουντι,]. — Πάτμου παρὰ Χ.

Μαλανδράκη [γέγονται]. — Φολεγάνδρου παρὰ Κονταρίνη. — Κρήτης παρὰ

Γ. Ι. Καλαϊσάκη).

— Τὰ παθήματα τῶν πρώτων γεφυρὶ τῶν δευτέρων. (Βερέττας, σ. 56, 3.

Βενιζέλος, σ. 291, 101. Ἀνατολικὴ ἐπιθεώρησις Α' 379. Πολυλᾶ, Φι-

λολογ. γλῶσσα, σ. 69 [γιοφυρὶ]. — Λακκοβικίων. Γούσιος, σ. 96 [τοῦ πρώ-

του-τοῦ δευτέρου]).

— Τῶν πρώτων τὰ παθήματα τῶν πισινῶν γεφύρια. (Νεοελ. ἀνάλ. 415)⁶.

5. Ὅτι ἀπαράλλακτος παροιμία (παθὼν καὶ μαθὼν) ἦτο ἐν χρήσει καὶ παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς συνάγομεν ἐκ τοῦ Νικήτα τοῦ Εὐγενειανοῦ (Γ, 194 Hercher): Παθοῦσα καὶ μαθοῦσα νῦν, τὸ τοῦ λόγου.

6. Ἡ αὐτὴ ἔννοια διὰ παραπλησίας εἰκόνοσ διατυπώται καὶ ἐν τῇ βυζαντινῇ παροιμίᾳ

—Τῶν ἄλλων τὰ παθήματα | γίνονται μαθήματα. (Βενιζέλος, σ. 80, 219).

—Ὅστις παθαίνει ἓνα, δασκαλεύει ἑκατό. (Βενιζέλος, σ. 228, 761).

—Πότε νὰ πάθω χίλιες ζημιές, νὰ μάθω χίλιες γνώσεις. (Παπαζαφειρόπουλος, σ. 283, 832).

Καὶ ζῶντα μὲ κατήντησεν εἰς ἄδην παρ' ἐλπίδα (στ. 65).

Συνήθεις εἶναι καὶ σήμερον φράσεις καὶ παροιμιαὶ ἐμφαίνουσαι ὅτι τῶν τεθλιμμένων καὶ τῶν ἀσθενικῶν ἡ ζωὴ κατ' οὐδὲν διαφέρει τοῦ θανάτου.

—Ἡ κακὴ ζωὴ τοῦ Χάρου μοιάζει. (Βερέττας, σ. 74, 12 Βενιζέλος, σ. 97, 78. — Κεφαλληνίας παρὰ Σπ. Παγώνη).

—Ζωντανὸς κι ἄχωστος. (Κεφαλληνίας παρὰ Σπ. Παγώνη).

—Πεθαμένος κι ἄθαφτος. (Δημητσάνης Γόρτυνος παρὰ Κ. Κασιμάτη).

—Θαμένος κι ἄθαφτος. (Ἡλείου. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλ. ΙΔ', σ. 219).

Πρὸς ταῦτας παραβλητέον τὸ τοῦ κωμικοῦ Τιμοκλέους (Στοβ., Ἀνθολ. 91, 15. Kock, Fr. comm. Att. II. σ. 466, 35): «οὗτος μετὰ ζώντων τεθνηκὼς πε-

Μωρὸς δείξει πόρον (Πλανούδ. 2). Ἡ παροιμία αὕτη κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Kurtz (σ. 14) σημαίνει ὅτι ὁ μωρὸς θὰ δείξῃ ἡμῖν τὴν ὁδόν, ἥτοι διὰ τοῦ παραδείγματός του θ' ἀποτομῇ ἡμᾶς νὰ πράξωμεν ὅλα καὶ αὐτοὶ ἄτοπα. Νομίζομεν ὁμῶς ὅτι ἡ παροιμία τοῦ ὁρθοῦ, ὡς καὶ οὗτος ἐν D. Liz., ἀρ. 50), ὅστις εἰκασεν ὅτι αὕτη, «enthält die in altgriechischen Gründungslegenden zum Ausdruck gebrachte Erkenntnis, daß ohne Nachdenken der Einfältige oft den richtigen Ausweg findet, auf den der Verständige nicht verfällt». Ἐπιτυχέστερον ὁμῶς ὁ Crusius (Rhein. Mus., τ. 42, σ. 400) ὑποδεικνύει σχέσιν τῆς βυζαντινῆς πρὸς τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν παρὰ τῷ Σχολιαστῇ τοῦ Πλάτωνος, σ. 393 Bekk. (Γρηγόρ. Κύπρ. Λουγδ. 192) καὶ μάλιστα πρὸς τὸν Αἰσώπειον μῦθον (30 Halm). Διότι φανερόν νομίζομεν ὅτι τὸ πόρος ἐνταῦθα κεῖται κυριολεκτικῶς, ἐν τῇ σημασίᾳ ἦν μέχρι τοῦ νῦν διετήρησεν ἡ λέξις, δηλοῖ δὲ τὸ ἀβαθὲς τοῦ ποταμοῦ, ὁπόθεν εἶναι οὗτος διαβατός (die Furt, le gué). Ὅθεν ἡ παροιμία διδάσκει ὅτι ὁ φρόνιμος, μέλλων νὰ διαβῇ ποταμόν, πρέπει ν' ἀφήνῃ νὰ προηγητῇ μωρὸς συνοδοιπόρος, ὅστις ριψοκινδυνῶν θὰ εἴρῃ τὸν πόρον ἢ θὰ παρασυρθῇ ὑπὸ τοῦ ρεύματος, ὡς ἡ ἀλώπηξ τοῦ Αἰσωπείου μύθου. Οὕτω τὸ πάθημα τοῦ πρώτου γίνεται μάθημα τοῦ δευτέρου, ὁ προπορευόμενος χρησιμεύει ὡς γέφυρα τῶν ἐπομένων κατὰ τὰς νεοελληνικὰς παροιμίας. Ὅμοια παραγγέλλει καὶ ἀρχαία ἰσπανικὴ παροιμία: A gran arroyo, passar postrero = εἰς μέγαν ποταμόν, νὰ περνᾷς ὕστερος (Valles, ἀρ. 390 παρὰ Haller, Altspanische Sprichw., σ. 482). Ὅτι δὲ αὕτη εἶναι ἡ ἔννοια τῆς βυζαντινῆς παροιμίας ἐπιμαρτυρεῖ ἡ χρῆσις ταύτης παρὰ Ψελλῷ (Σάθα, Μεσ. Βιβλ., τ. Ε', σ. 542): «καὶ τῷ καθ' ἑαυτὸν ὑποδείγματι πόρον, ὅλα μωρὸς, τοῖς ἄλλοις ἀνοίγον, τοῖς (δ.γ. τῆς) ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα πρὸς τὰ θεϊότερα διαβάσεως». Σημειωτέον δ' ἐν παρόδῳ ὅτι ἐν τῇ παρὰ τῷ Σχολιαστῇ τοῦ Πλάτωνος ἀρχαίᾳ παροιμίᾳ Ὁ τὸν ποταμόν καθηγούμενος καὶ τὸν πόρον ζητῶν, αὐτὸ δείξει (ἐννοεῖται τὸ ὕδωρ), δηλαδὴ ἐρωτηθεὶς ὁ κ.εἰ βάθος ἔχει τὸ ὕδωρ ἔφη, αὐτὸ (τὸ ὕδωρ) δείξει (τοῦτο). Ὁ δὲ Σοῦΐδας ἐν λ. Αὐτὸ δείξει καὶ ὁ Ἀποστόλιος 349, λέγοντες ὅτι ἐλλείπει τὸ ἔργον, εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν παρὰ Σοφοκλεῖ καὶ Ἀριστοφάνει αὐτοτελῆ παροιμίαν Αὐτὸ δείξει τὰ ἔργα. Ἄλλ' ἂν, ὡς δὲν φαίνεται ἀπίθανον, ἡ ἐν λόγῳ παροιμία δὲν εἶναι πολὺ παλαιά, καὶ μόνον τὸ αὐτὸ δείξει προσεκολλήθη εἰς αὐτὴν ἐκ τῆς ἀρχαίας συνηθείας, τότε ἄλλως πρέπει νὰ συντάξωμεν ταύτην, ὑποκείμενον τοῦ δείξει λαμβάνοντες τὰς μετοχάς· ἥτοι ὁ καθηγούμενος καὶ ζητῶν δείξει αὐτὸ (τὸ τοῦ ὕδατος βάθος).

ριπατεῖ. Ὅμοίως Σοφοκλ., Φιλοκτ. 1018: «ἐν ζῶσιν νεκρόν». Εὐριπ. Ἴκετ. 968—969. Append. prov. Gott. 196.

*Συμφέρει χρόνος ὁ κακὸς καὶ κρείττων ἐνὶ πάντως
τοῦ γείτονος τοῦ πονηροῦ καὶ τοῦ συκοφαντοῦντος.*

*Τοῦ χρόνου γὰρ κατὰ μικρὸν συμπεριφερομένου,
συμφέρονται καὶ τὰ δεινὰ καὶ ρέουσι τῷ χρόνῳ,
ὁ γείτων δὲ παράμονος τοῖς γειτονουσι σκόλοψ,
συκοφαντῶν, δολορραφῶν, μοχλεύων, ἐνεδρεύων,
πόστας(;) ἰστών ἀσυμφανῶς καὶ βρόχους ἐξορύσσων.*

(στ. 79 κέ)

Οἱ μὲν πρῶτοι δύο στίχοι φαίνονται διασκευὴ δημῳδους παροιμίας, οἱ δὲ λοιποὶ εἶναι ρητορικὸς πλατυσμὸς πρὸς ἐξήγησιν ταύτης. Ὅτι δ' ὑπῆρχε τοιαύτη βυζαντινὴ παροιμία, πλὴν τοῦ προηγουμένου στίχου, ὑπεμφαίνοντος τοῦτο, μαρτυροῦσιν καὶ αἱ ἐξῆς σημεριναί:

—Κάλλιο κακὸν χρόνον παρά κακὸν γείτονα. (Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ. —Πολιχνίτου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερνάρδου [Κάλλια κ. χρόνου πῖρι κ. γείτουνα]. —Λευκάδος [κακὸς χρόνος π. κακὸς γείτονας]. —Κύπρου. Σακελλάριος, τ.Β', σ. 286, 277 [Κάλλιον κακὸν χρόνον παρά κακὸν γείτον]. —Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [Καλλιὰ 'ναί εἷας κακὸς χρόνος, π. εἷας κακὸς γείτονας]. —Τὸν κακὸν χρόνον τὸν περνᾷς, τὸν κακὸν γεμίτονα ὄχι. (Παπαζαφειρόπουλος, σ. 300, 1041^β [γείτονα δὲν τὸν περνᾷς]. —Ζητούνης Γορτυνίας παρὰ Κ. Κασίματη [ὁμοίως]. —Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρι. —Δημητσάνης Γορτυνίας παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου).

—Ὁ κακὸς χρόνος περνᾷ, κι ὁ κακὸς ὁ γείτονας μένει. (Κρομμύδη, Ἀκολουθία Β' διατριβῆς, σ. 41 [περνᾷ, ὁ δὲ κ. γείτων μ. πάντα]. Negris, σ. 89, 566 [ὁμοίως]. Ἀραβαντινός, ἀρ. 854. Βενιζέλος, σ. 187, 161 [ἦ: Ὁ κακὸς καιρὸς-ὁ δὲ κ. γ.]).

—Ὁ κακὸς ὁ χρόνος διαβαίνει | ὁ κακὸς ὁ γείτονας πάντα μένει. (Μανάρης, σ. 29 [ὁ δὲ κακὸς ὁ γείτων]).

*Ὅπου ἔχει ἀμέριμον ψυχὴν, ὅπου ἐνὶ χορτασμένος
ποτὲ οὐ πιστεύει νηστικόν, ποτὲ οὐ ψυχοπονᾶται* (στ. 117-118).

Αὐτὸς ὁ ποιητὴς δηλοῖ ὅτι οἱ στίχοι οὗτοι εἶναι λόγος δημοτικὸς ἀρχαῖος ἤτοι ἀρχαία παροιμία. Ὅμοίως δὲ νεοελληνικὰς παροιμίας ἔχομεν τὰς ἐπομένας:

—Δὲν πιστεύει ὁ χορτασμένος τὸ κακὸν τοῦ νηστικοῦ. (Ἀραβαντινός 254. Βενιζέλος, σ. 58, 80).

7. Ἀντὶ τοῦ προδήλως ἐφθαρμένου πόστας γραπτέον ἴσως πόδας. Ἐννοεῖ δ' ὁ ποιητὴς πόδας ἰστών (ἰστόποδας), οὗς πηγνύει ὁ φθονερός γείτων, ἵνα ὑφάνῃ τὰς δολοπλοκίας του. Καὶ ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ πρέπει νὰ προστεθῇ τὸ ἄρθρον: *συμφέρει ὁ χρόνος*.

— Ὁ χορτασμένος τοῦ νηστικοῦ δὲν πιστεύει. (Κρομμύδη, Ἀκολουθία Β' διατριβῆς, σ. 39 [τὸν νηστικὸν δὲν τὸν πιστεύει]. Μανάρης, σ. 35 [ὁμοίως]. Negris, σ. 106, 698 [ὁμοίως]. Βενιζέλος, σ. 245, 1004. — Κρήτης. Φραντζεσκάκης, σ. 113 [Ὁ χ. δὲν π. τοῦ ν.]. — Στερεᾶς Ἑλλάδος [Ὁ χορτάτος τὸν νηστικόν]. — Δημητσάνης Γορτυνίας παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου. — Ἰωαννίνων παρὰ Σάρρου [Ὁ χορτασμένους τοῦ νηστ'κοῦ δὲν τὸν πιστεῦι]).

— Ὁ χορτασμένος δὲν πιστεύγει τοῦ πεινασμένου. (Κρήτης. Jeannakaki 144. — Θήρας παρὰ Νοητάκη).

— Ὁ χορτασμένος τοῦ πεινασμένου δὲ θυμᾶται. (Νισύρου. Ζωγρ. ἀγ. Α', σ. 411, 24 [τοῦ νηστικοῦ]. — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι. — Φολεγάνδρου παρὰ Κονταρίνη).

— Ὁ χορτάτος δὲν πιστεύει τοῦ νηστικοῦ. (Παπαζαφειρόπουλος, σ. 278, 774. — Πελοποννήσου παρὰ Α. Καρκαβίτσα [τοῦ ν. δὲν π.]. — Βρεσθένων Λακεδαιμόνος παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου [ὁμοίως]).

— Ὁ χορτάτος τοῦ πεινασμένου δὲν πιστεύγει. (Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 25 [τὸν πεινασμένο δὲν τὸν πιστεύει]. — Χίου. Κανελλάκης, σ. 273, 462. — Κεφαλληνίας παρὰ Σπ. Παγώνη [πιστεύει]).

— Ὁ χορτάτος τ' πεινασμέν' δὲ τ' θυμᾶι. (Τήνου παρὰ τῆς Κας Στυλιανῆς Καραλῆ).

— Ἡ χορτάτους τὸν νησικὸν δὲν τὸν πιστεῦι. (Δακκοβικίων Μακεδονίας παρὰ Ι. Πρωτοῦ).

— Δὲν πιστεύει ὁ χορτάτος τὴν κοιλίαν τοῦ νηστικοῦ. (Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

— Χορτατὸς τοῦ νησικὸν δὲ τοῦ ρουτᾶ. (Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

— Ὁ χορτασμένον γιὰ τὸν πεινασμένον ψιλά ψιλά θρύπτει. (Πόντου παρὰ Ι. Βαλαβάνη. = Παραθέτει εἰς αὐτὸν μικρὰ τεμάχια ἀνεπαρκῆ νὰ τὸν χορτάσωσι).

— Χορτασμένους τὸν ἱνισκὸν δὲν τὸν ρουτᾶ, τοῖ καβαλλάρης τοῦ πουργατάμιου. (Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

Ἐν τῇ παροιμίᾳ ταύτῃ βλέπομεν τὴν αὐτὴν ἔννοιαν καὶ δι' ἄλλης εἰκόνης ἐκφερομένην, ἣτις καὶ ὡς ἰδίᾳ παροιμία λέγεται: Ὁ καβαλλάρης δὲν πιστεύει τοῦ ἀπεζοῦ (Βρεσθένων Λακεδαιμόνος παρὰ Α. Κωνσταντοπούλου). Ἀλλ' ὁ Γλυκᾶς ἐν στ. 119-127 καὶ ἄλλων εἰκόνων ποιεῖται χρήσιν, πιθανῶς μὴ παραλαβὼν ταύτας ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ, ἀφοῦ δὲν ἀνευρίσκονται ἐν ἄλλαις παροιμίαις.

- Ὡς ὄρνεον πετάζεται⁸ δοκοῦν τον δλα ὁμάλιν (στ. 129).

Σὰν τὸ πουλί πετῶ, αὐτὸς πετᾶ σὰν τὸ πουλί εἶναι συνήθης παροιμιακὴ φράσις πρὸς δήλωσιν τοῦ ἀμερίμνου.

Τόπος οὐ χωρεῖ σε (στ. 156).

Ὁμοίως εἶπε καὶ ὁ Πτωχοπρόδρομος (ΣΤ' 368, σ. 123 Legrand): δλους χωρεῖ ἡ ἐκκλησιὰ καὶ μὲν (δ.γ. κ' ἐμὲν) οὐδὲν ἐχώρει. Ἡ φράσις δὲν μὲ χωρεῖ ὁ

8. Κατὰ τὴν ὀρθὴν διόρθωσιν τοῦ Χατζιδάκι (Byz. Z., τ. Ι, σ. 102) ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ χειρογρ. πελάζεται.

τόπος εἶναι συνήθης ἀντὶ τοῦ δυσφορῶ, ἀδημονῶ· ἡ αὐτὴ εἰκὼν ἐνυπάρχει καὶ ἐν τῇ μεταφορικῇ χρήσει, τῇ καὶ κατὰ τοὺς ἐλληνιστικούς χρόνους συνήθει, τῶν λέξεων στενόχωρος, στενοχωρητικός (βίος), στενοχωρία, στενοχωρῶ—οὔμαι.

Κουκκὶν κουκκὶν ἐὰν σωρευθῇ τὸ μόδιον νὰ γεμίσῃ (στ. 183)

Ἀπαράλλακτοι σχεδὸν εἶναι τινες τῶν κάτωθι νεοελληνικῶν παροιμιῶν:

—*Κουκκὶ κουκκί, | γεμίζει τὸ σακκί* (Αἴνου. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλ. Θ', σ. 349, 8.

— Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

—*Κοκκὶν καὶ κοκκίν, | γομών' τὸ σακκί*. (Πόντου. Ἐπτάλοφος, 1870, σ. 362, 162).

—*Κουτσὶν κουτσίγ, | γεμίζει τὸ σακκί*. (Μεγίστης. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλ. ΚΒ', σ. 320, 257).

—*Κούκκουδο κούκκουδο τὸ μάλαθρο, | γέμισ' ἢ γριὰ τὸν κάλαθο*. (Βενιζέλος, σ. 144, 418 [ἐγέμισε]).

—*Μάραθο καὶ μάραθο, | γεμίζ' ἢ γριὰ τὸν κάλαθο*. (Κρήτης. Jeannarakí, σ. 84. — Νάξου παρὰ Μ. Γ. Μαρκόπολι [Ἀμάραθο κι ἀμάραδο γ. ἢ γριά]).

—*Σκουλὶ σκουλὶ τὸ μάραθο, | γεμίζ' ἢ γριὰ τὸν κάλαθο*. (Κρήτης. Φραντζεσκάκης, σ. 114).

—*Φασούλι τὸ φασούλι, | γεμίζει τὸ σακκουλί*. (Παροιμία κοινοτάτη. Δάρβαρις, σ. 300 [Φ. καὶ φ.]. Μανάρης, σ. 11, 94 [Ἀπὸ φ.φ.]. Βυζαντίου, Λεξικόν, λ. φασούλι [Ἀπὸ φ.φ.]. Βερέττας, σ. 61, 1. Ἀραβαντινός, ἀρ. 1452. Βενιζέλος, σ. 330, 8. — Πόντου. Ἐπτάλοφος, 1870, σ. 362, 122 [Φασούλιν καὶ φασούλιν γομώνει τὸ σακκουλιν]. Βύρων, τ. Γ', σ. 441, 62. — Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 31 [Φ. στὸ φ.]. Παπαζαφειρόπουλος, σ. 306, 1093. — Χίου. Κανελλάκης, σ. 316, 780 [Φ.φ.]. — Κατιρλί Βιθυνίας. Μακρής, σ. 87 [Ἀπὸ φ.φ. γιομίζει]. — Ἡπείρου. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλογος, τ. ΙΗ', σ. 180, 13. — Μεγίστης. Αὐτ., τ. ΚΑ', σ. 325, 545 [Φασούλιφ φ. γιμίζει]. — Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος, σ. 99 [μὲ φ.]. Αὐτόθεν παρὰ Ι. Πρωίου [Ἀπὸ φασούλι σὲ φασούλι γιουμίζει τοῦ σακκουλί]. — Τρικάλων Θεσσαλίας παρὰ Ν. Βραχνοῦ [Φασούλι τοῦ φασουλ γιουμόζι τοῦ σακκουλί]. — Σίφνου παρὰ Σπ. Δουκάκη [Φ. στὸ φ.]. — Πάτμου παρὰ Χ. Μаланδράκη [Φ. φ. γεμόντζει]. — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Φασούλι τοῦ φασουλί γιμίζει τοῦ σ. ἦ: γιμώζι]).

—*Λουμποῦνι τὸ λουμποῦνι | γεμίζει τὸ σακκουλί*. (Νισύρου. Ζωγρ. ἀγ. Α', σ. 411, 35).

—*Σταλαματιὰ σταλαματιὰ γεμίζει τὸ πιθάρι*. (Ρόδου. Ἐφημ. Φιλομαθ., 1860, σ. 1257. — Χίου. Κανελλάκης, σ. 294, 623 [γ. τὸ ποτήρι]).

Καὶ ἀντιστρόφως:

—*Σταλαματιὰ σταλαματιὰ ἤδειασε τὸ βαγένι*. (Πάρου παρὰ Π. Σαρρῇ).

—Φασουλάκι φασουλάκι, κι άσπρουλάκι άσπρουλάκι, | άδειάζει γλήγορα τὸ σακκουλάκι. (Βενιζέλος, σ. 330, 9).

Ἔσω σὲ ἔχω, κόσσυφε, δωρεὰν καὶ σπαρταρίζεις (στ. 245).

Πιθανώτατα εἶναι καὶ αὕτη παροιμία, ἀλλ' ὁμοίαν νεοελληνικὴν δὲν ἐνθυμούμεθα.

Ὅσα καὶ ἂν λέγῃς ὁ πονῶν, καὶ κρούῃς καὶ λαμβάνῃς, πάντα δοκοῦσιν ὄνειρος εἰς ἄθλιβον καρδίαν (στ. 252-3).

Οἱ στίχοι οὗτοι εἶναι παράφρασις μεσαιωνικῆς παροιμίας μέχρι τοῦδε διατηρηθείσης: *Ξένος πόνος ὄνειρος*, ἥτις ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Πλανοῦδη (ἀρ. 268) μετεβλήθη εἰς *Ἀλλότριον ἄλγος ὄνειρος*. Εὑρηται δ' ἐν ταῖς μεσαιωνικαῖς συλλογαῖς καὶ κατ' ἄλλον τύπον: *Ξένος πόνος ὅλον γέλι* (Ἀγιορειτικοῦ κώδικος ρωσικοῦ μοναστ. ἀρ. 779, φύλλ. 9β, ἀρ. 70). Καὶ ὑπὸ τὸν τύπον δὲ τοῦτον καθὼς καὶ ὑπὸ ἄλλους ὁμοίους σώζεται παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ, ὡς καταδείκνυται ἐκ τῶν κάτωθι παρατεθειμένων.

—*Ξένος πόνος ὄνειρος*. (Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 24).

—*Ξένους πόνους ὄνειρον*. (Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

—*Ξένον πόνος ὄνειρον*. (Πόντου παρὰ Ἰωάνν. Βαλαβάνη).

—*Ξένος πόνος, ὅλο γέλια*. (Νεοελλ. ἀνάλ. ἀρ. 269. — Καρπάθου. Ζωγρ. ἀγ. Α', σ. 357, 306 [*Ξένα γέλια*]). — Μάνης παρὰ Κ. Πασαγιάννη [ὁμοίως]).

—*Ξένοι πόνοι, ξένα γέλια*. (Καρπάθου. Ζωγράφ. ἀγ. Α' σ. 366. 379. — Πάτμου παρὰ Μαλανδράκη. — Νάξου παρὰ Μ. Γ. Μαρκόπολι).

—*Ξένοι πόνοι, χάχλανα*. (Κύπρου. Σακελλάριος, τ. Β', σ. 287, 331.

—Κρήτης παρὰ Ι.Γ. Καλαϊσάκη [*χάχαχα*]. *Χάχλανα* δὲ ἢ *χάχαχα* οἱ καγχασμοί).

—*Ξένος πόνος, ξένα δάκρυα*. (Βενιζέλος, σ. 174, 8. Βύρων, τ. Γ', σ. 375, 25. — Τήνου παρὰ τῆς Κας Στυλ. Καραλῇ [*Ξένη πόνη*]). — Πλωμαρίου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [ὁμοίως]).

—*Ξένους πόνους κόπανους*. (Λιβισίου Λυκίας παρὰ Μουσαίου).

—*Ξένος πόνος ξώδερμα*. (Κρομμύδη, Διατριβή, σ. 1226 [*ξέδερμα*]). Τοῦ αὐτοῦ, Ἀκολουθ. Β' διατριβῆς σ. 34. Μανάρης, σ. 28 [*ἐξώδερμα*]. Negris, σ. 85, 336. Βύρων Γ', σ. 375. 25.— Ἠπίρου. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλ. ΙΗ', σ. 192, 168. Ἠπίρου. Ζωγρ. ἀγ. Α', σ. 50. Παπαζαφειρόπουλος, σ. 263, 594 [*ξέδερμα*]). — Ἰωαννίνων παρὰ Σάρρου [ἦ: *ξώδρεμα*]). — Μάνης παρὰ Κ. Πασαγιάννη).

—*Ὁ ξένος πόνος ξέδραμος*. (Μάνης παρὰ Κ. Πασαγιάννη).

—*Ξένος πόνος ξέγδαρμα*. (Βυζαντίου, Λεξικόν, λ. ξέγδαρμα. Βερέττας, σ. 80, 1. Βενιζέλος, σ. 174, 7. — Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 24. — Ἀθηνῶν. Ἑβδομάς Α', σ. 152. — Κεφαλληνίας παρὰ Σπ. Παγώνη. — Αὐτόθεν παρὰ τοῦ αὐτοῦ [*ξέδαρμα*]).

—*Ὁ ξένος πόνος βρούντουρος*. (Μάνης παρὰ Κ. Πασαγιάννη).

Παρά διαβόλου (στ. 265).

Παροιμιώδης φράσις σημαίνουσα τὸ τυχαίως καὶ παρὰ προσδοκίαν ἐπελθόν. Σήμερον λέγομεν πρὸς δήλωσιν τῆς αὐτῆς ἐννοίας κατὰ στραβοῦ διαβόλου (βλ. καὶ *Πτωχοπρόδρ.* Α' 177, σ. 44 Legrand).

Θέλων νὰ δείξη ὁ Γλυκᾶς ὅτι εἶναι ἀθῶος τῆς πράξεως, δι' ἣν καθείρχθη, καὶ ὅτι τὰ πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἐνοχῆς του προσαγόμενα τεκμήρια οὐδεμίαν πρὸς τὴν κατηγορίαν ἔχουσι συνάφειαν, οὔτε λογικὴν οὔτε χρονικὴν, φέρει ἐν στ. 258-268 τέσσαρας παραβολάς. Κάποτε ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ λυχναρίου τζῖον, ἢ ὡς λέγομεν σήμερον καῦτρα, καὶ εἰς αὐτὸ ἀποδίδεται ἡ σημερινὴ πυρκαϊά. Πάλαι ποτὲ ἐχασμήθη τις κατὰ τύχην καὶ σήμερον ἐνθυμήθη νὰ ποιήσῃ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ πρὸ τοῦ στόματος διὰ νὰ μὴ ἔμβῃ εἰς τὸ σῶμα ὁ διάβολος, κατὰ τὴν μέχρι τοῦ νῦν ἐπικρατοῦσαν πρόληψιν. Προπέρυσιν ἔτυχέ τις κοιμώμενος νὰ ξεσκεπασθῇ καὶ φέτος ἐκρυολόγησε καὶ προσεβλήθη ὑπὸ ρευματισμῶν, καὶ φροντίζουσι περὶ τῆς θεραπείας του οἱ περὶ αὐτόν. Εἰς τὸν ἰδόντα καθ' ὕπνου ὅτι ἔτρωγε πεπόνιον, λέγουσι νὰ πῇ οἶνον διὰ νὰ μὴ πάθῃ τι. Ταῦτα πάντα ἐκφέρονται μὲν κατὰ τὸν τύπον τῶν παροιμιῶν (μάλιστα ὁ στ. 263), δὲν εἶναι ὁμῶς βέβαιον ἂν ἀληθῶς δημῶδεις παροιμίας διεσκεύασεν οὕτως ὁ Γλυκᾶς. Ὁ καθ' ἡμᾶς λαὸς ἔχει πολλὰς ἀντιστοιχοὺς παροιμίας, ὧν γίνεται χρῆσις εἰς δήλωσιν τῶν παρακαίρως πραττομένων ἢ τῆς ἀκαίρου μγείας παλαιῶν πραγμάτων ἢ τῆς ἀτόπου συναφείας πραγμάτων ἀσχετῶν πρὸς ἀλλήλα, διαφέρουσιν ὁμῶς αἱ εἰκόνες τῶν παροιμιῶν τούτων. Εἰσὶ δ' αὗται: ὅτι πέρυσιν ἐκάη τι (ἀορίστως) καὶ φέτος ἐβρώμησε· ἢ ἐκάη πέρσι ὁ λαγός, ἢ τὸ βουνό· ἢ ἐψόφησέ τι (ἀορίστως)· ἢ ἐψόφησεν ὁ λαγός, ἢ ὁ γάιδαρος. Χρονικῶν δ' ἐπιρρημάτων γίνεται ἐν ταῖς παροιμίαις ταύταις χρῆσις συνηθέστατα μὲν τοῦ πέρυσιν, ἐνίοτε δὲ καὶ τοῦ κάποτε ὡς παρὰ Γλυκᾶ, τοῦ προχτὲς καὶ τοῦ ψές. Ἐν παρόδῳ δὲ σημειωτέον ὅτι ἀντιστοιχοὺς τῆς παρὰ Γλυκᾶ ἀναφερομένης θεραπείας τοῦ καθ' ὕπνου παθήματος ἔχομέν τινας ἀστείας διηγήσεις ἐν τῇ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰεροκλέους καὶ τοῦ Φιλαγρίου φερομένη συναγωγῇ (ἀρ. 15, 207, σ. 268. 310 Boissonade).

Ἡ παπαδιά παρέπεσεν, ἐξύβρισε τὴν κοίτην, καὶ καθαιροῦσι τὸν παπᾶν, αἱ συμφορὰ μεγάλη!

Ἐκεῖνη παρηνόμησε καὶ τοῦτον τιμωροῦσιν κτλ. (στ. 270 κέ).

Βωμολοχικώτερον τὴν αὐτὴν ἐννοίαν ἐκφράζει ἡ παροιμία:

— *Νὰ γαμιέται ἡ παπαδιά, νὰ πλερώνῃ τὸ χωριό.* (Χίου. Κανελλάκης, σ. 224, 78 [*Ἄς γ. - κι ἄς πληρώνῃ*]). — Μερίστης. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλ. ΚΑ', σ. 321, 314 [*Ἄ γ. π. νὰ πλερώνῃ*]). — Φολεγάνδρου παρὰ Κονταρίνη [*Νὰ γ.*]. — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [ὁμοίως].

Ἰσως ἡ μεσαιωνικὴ παροιμία (ἂν ὁ Γλυκᾶς δὲν μετέβαλε τὰς λέξεις) εἶχεν οὕτω: *Παρέπεσεν ἡ παπαδιά | καὶ καθαιροῦσι τὸν παπᾶν, ἐπεξέτεινε δ' αὐτὴν*

διὰ παραπληρωμάτων εἰς τέσσαρας πολιτικούς στίχους. Ὁμοίως εἰς τὴν ἀμέσως ἐπομένην παροιμίαν ἐξ ἐνὸς πολιτικοῦ ἀποτελουμένην προσέθηκε καὶ δεύτερον ἴδιον ὁ Γλυκᾶς, τὸ αὐτὸ δὲ ποιεῖ καὶ ἐν στ. 282-283 καὶ ἀλλαχοῦ.

Ἐλάκτισεν ὁ γάιδaros καὶ δέρουσι τὸ σάγμα (στ. 274).

Ὁ K r u m b a c h e r (MGS, σ. 236) κατέδειξε τὴν ὁμοιότητα τῆς παροιμίας ταύτης πρὸς νεοελληνικὰς καὶ πρὸς παροιμίας ἄλλων ἐθνῶν. Ἐνταῦθα συμπληροῦμεν τὴν ἀναγραφὴν τῶν νεοελληνικῶν, παραθέτοντες πάσας τὰς γνωστὰς παραλλαγὰς.

— *Φταίγει ὁ γάιδaros καὶ δέρουν τὸ σαμάρι*. (Βυζάντιος, Λεξικόν, λ. γάιδaros [Τὸν φαίει ὁ γάιδaros καὶ δέρνει], λ. σαμάρι [Σὲ πταίει ὁ γάιδaros καὶ δέρνει]. Βερέττας, σ. 61, 5 [Φταίει]. — Ἡλείου. Ἀραβαντινός, ἀρ. 1168 | [Πταίει ὁ γάιδaros]. Βενιζέλος, σ. 334, 53. Παπαζαφειρόπουλος, σ. 287, 876 [Σοῦ φταίει ὁ γάιδaros καὶ δέρνει]. Ζωγρ. ἀγ. Α', σ. 191, 4 [Φταίει ὁ γάιδaros καὶ δέρνει]).

— *Φταίγει τὸ γομάρι | καὶ δέρουν τὸ σαμάρι*. (Μανάρης, σ. 43. Βύρων Γ', σ. 378, 64 [Φταίει]).

— *Ἐφταιξ' ὁ γάιδaros κ' ἐδεῖραν τὸ σαμάρι*. (Κρήτης. Jeannarakī 51).

— *Ὁ γάιδaros ἂν τοῦ ᾠφταιξεν, ἐδεῖρε τὸ σαμάρι*. (Κρήτης. Παρνασσός ΙΣΤ' 480, 4. Αὐτόθεν παρὰ Γ. Ι. Καλαϊτάκη [τοῦ ᾠφταιξεν ἢ: Ἀν τοῦ ᾠφταιξεν ὁ γ. κ.]).

— *Ἄν ἔσφαλε ὁ γάιδaros, τί φταίει τὸ σαμάρι*. (Βενιζέλος, σ. 15, 197. Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 12 [Ἄν σ. ἔπταισεν ὁ γ. τί πταίει]).

— *Ἄν κλάνη ὁ γάιδaros, τί φταίει τὸ σαμάρι*. (Καβαδίας, σ. 475).

— *Δὲ μπορεῖ νὰ δείρη τὸ γάιδaro καὶ δέρνει τὸ σαμάρι*. (Βενιζέλος, σ. 57, 66).

— *Δὲν μπορεῖ νὰ βαρήση τὸ γάιδaro καὶ βαρεῖ τὸ σαμάρι*. (Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Παγώνη).

— *Δὲν ἀμπουροῦν νὰ δέρουν τοὺν γάιδarou κὶ δέρουν τοῦ σαμάριν*. (Λιβισίου παρὰ Μουσαίου).

— *Δὲ μπορεῖ νὰ χτυπήση τὸ γάιδaro, χτυπᾷ τὸ σαμάρι*. (Λακκοβικίων Μακεδονίας. Γούσιος, σ. 91).

— *Σὰ δὲν πορῶ νὰ δείρω τὸ γάιδaro, δέρνω τὸ σαμάρι*. (Πάρου παρὰ Π. Σαρρή).

— *Δὲ μπορεῖ νὰ δείρ' τοῦ γάιδarou, τσι δέρνει τοῦ σαμάρ'.* (Πλωμαρίου καὶ Ἀγιάσου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

— *Ὅποιος δὲν μπορεῖ νὰ δείρη τὸ γάιδaro, δέρνει τὸ σαμάρι*. (Κύμης. Τρίμη, Κυμαϊκά, σ. 67. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Παγώνη).

— *Δὲν ἔστιχοῦ τὸ γάιδaro καὶ ἔρνου τὸ σαμάρι*. (Καρπάθου. Ζωγρ. ἀγ. Α', σ. 348, 117).

— *Ὅποιος ἐν μπορεῖ νὰ δέρρη τὸν γάιδaron, δέρνει τὸ σάμμα*. (Κύπρου).

— *Ὅποιος δὲν πуреῖ νὰ δείρ' τοῦ γαιδουρέλλι | δέρνει τοῦ σαμαρέλλι*. (Μανδαμάδου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

—Ὅποιος δὲν μπορεῖ στὸ γάδαρο, ξεσπάει στὸ σαμάρι. (Τήνου παρ' Ἀδ. Ἀδαμαντίου).

Καὶ δι' ἄλλης παραβολῆς:

—Φταίει ὁ ράφτης καὶ δέρνουν τὸ μάγερα. (Κρομμύδη, Ἀκολουθία Β' διατριβῆς, σ. 44 [Φταίγει]. Negris, σ. 113, 745 [Πταίει-μάγειρον]. Βερέττας, σ. 61, 5 [ὁ ράπτης]. Βενιζέλος, σ. 334, 52 [Φταίγει]. Βύρων Γ', σ. 378, 64).

Ἡ παροιμία αὕτη δὲν εἴμεθα βέβαιοι ἂν εἶναι γνησία δημοτική· οὔτε ἡμεῖς τὴν ἠκούσαμεν ποτε, οὔτε τις τῶν ἀποστείλάντων ἡμῖν πολλαχόθεν συλλογὰς παροιμιῶν τὴν κατέγραψεν, οὐδ' ἐν ταῖς συλλογαῖς ταῖς περιλαμβανούσαις ἀκραιφνῶς δημῶδεις παροιμίας περιέχεται. Οἱ δύο πρῶτοι δημοσιεύσαντες αὐτὴν οὐχί σπανίως παρεμβάλλουσιν εἰς τὰς συλλογὰς των καὶ μεταφράσεις ἀρχαίων παροιμιῶν ἢ καὶ αὐτὰς τὰς ἀρχαίας ἀμεταλλάκτους, ὁ δὲ Βερέττας καὶ ὁ Βενιζέλος ἀνυπόπτως παραλαμβάνουσι πάσας ὡς δημῶδεις. Ἡ ἀρχαία παροιμία κεῖται παρὰ τοῖς κωμικοῖς Φιλυλλίῳ καὶ Εὐβούλῳ (παρ' Ἀθηναίου Θ' 381α) *ὅς' ἂν ὁ μάγειρος ἐξαμάρτη τύπτεται, | ὥς φασιν, αὐλητῆς παρ' ὑμῖν*. Ὑπὲρ δὲ τῆς γνησιότητος τῆς παρὰ Κρομμύδῃ καὶ Νέγρῃ παροιμίας συνηγορεῖ ἡ μεταλλαγή τῶν προσώπων, τοῦ ράπτου ἀντικαταστήσαντος τὸν μάγειρον, καὶ τοῦ μαγείρου τὸν αὐλητὴν τῆς ἀρχαίας⁹.

Καὶ ἄνευ παραβολῆς:

—Ἄλλος φταίει καὶ ἄλλος πῆρε τὰ πέντε. (Μανάρης, σ. 9, 24. Βενιζέλος, σ. 9, 108. Ἦτοι ἄλλος παρὰ τὸν πταίσαντα ὠνειδίσθη, φασκελῶθεις διὰ τῶν πέντε δακτύλων τῆς παλάμης).

—Ἄλλοι φταίουν καὶ ἄλλοι παθαίνουν. (Γορτυνίας παρὰ Ν. Λάσκαρη).

—Ἄλλος τοῦ φταίει καὶ ἄλλου ξεθυμαίνει. (Ἀραβαντινός, ἀρ. 38 [καὶ σ' ἄλλον ξ.]. Βενιζέλος, σ. 10, 115).

Καὶ πολυπληθεῖς δ' ἄλλαι παροιμῖαι διδάσκουσιν ὅτι πολλάκις «ἂ παρ' ἐτέρων γίνονται καταβλάπτουσιν ἄλλους» παρὰ τὸν νόμον, ὃν ἐπικαλεῖται ὁ Γλυκᾶς (στ. 279).

Καὶ οἱ ἐπαγόμενοι ἐν τῷ ποιήματι τοῦ Γλυκᾶ, στ. 276-277 περιέχουσι παραβολήν, τὴν αὐτὴν καὶ αἱ δύο προηγούμεναι παροιμῖαι ἐνέχουσιν ἐννοίαν, ἀδελὸν δὲ μὴ ἂν καὶ ἐν αὐτοῖς ἐγκρύπτεται παροιμία τις.

Ἐδῶ τὸ δός, ἐκεῖ τὸ δός, παρέκει οὐκ ἔλαθέ μας; (στ. 281)

Τὸ πρῶτον ἡμιστίχιον εἶναι παροιμιώδης φράσις, ἀπαντῶσα καὶ παρὰ τῷ Προδρόμῳ (Β' 51, σ. 49 Legrand): *τὸ δὸς ἐδῶ, τὸ δὸς ἐκεῖ* καὶ ἐν τῇ νεοελλην-

9. Ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ νεοελληνικῇ ράπτῳ, κεῖται ὑφάντης ἐν τῇ παρ' Ἀποστολίου 1676: *Ὑφάντου πταίσματος ὑπῆτης ἐτύφθη*. Ἡ ἀνάγνωσις ὁμοῦ αὕτη ἐν τῇ Γοττιγκεῖᾳ ἐκδόσει εἶναι πλημμελής. Καὶ τὸ μὲν πταίσματος πάντως διορθωτέον πταίσαντος, ὡς ἔχει καὶ εἰς τῶν κωδίκων καὶ παλαιότεραι ἐκδόσεις· ἐν δὲ τῷ παραλόγῳ ὑπῆτης, ὅπερ ἄλλοι μὲν ὑπηρέτης, ἄλλοι δ' ὑπῆνης διορθοῦσιν, ὑποκρύπτεται βεβαίως ὁ αὐλητῆς τῆς ἀρχαίας κωμικῆς ρήσεως, παραμορφωθείς ἐνεκα παραλείψεως τοῦ ἀρκτικοῦ α καὶ κακῆς γραφῆς τοῦ λ. Ὅθεν νομίζομεν ὅτι ἡ παροιμία πρέπει ν' ἀναγνωσθῇ: *Ὑφάντου πταίσαντος αὐλητῆς ἐτύφθη*.

νικῇ παροιμία: Δὸς ἐδῶ καὶ δὸς ἐκεῖ, | πῶς θὰ κάμωμε βρακί;
(Βενιζέλος, σ. 62, 136).

Ὅπου τὸν φοῦρνον ἔκτισε, πάλε ἄς τὸν χαλάσῃ (στ. 282).

Διεσκεύασεν οὕτω ὁ Γλυκᾶς τὴν γνωστὴν ἄλλοθεν μεσαιωνικὴν παροιμίαν. Ἡ ἀπειλὴ τοῦ πατριάρχου Μιχαήλ τοῦ Κηρουλαρίου δηλοῦσιν ὅτι ἦτο παροιμία οἱ μνημονεύοντες ταύτης ἱστορικοί, ὁ μὲν Σκυλίτσης (II 643-Bonn) λέγων «τὸ δημῶδες τοῦτο καὶ καθημαξευμένον ἐπιλέγων» ὁ δὲ Γλυκᾶς (σ. 601 Bonn) «τὸ δημοκοπούμενον τοῦτο λέγων». Ὡς παροιμίαν ἀναφέρουσι ταύτην καὶ ὁ Δουκάγκιος (Glossar., σ. 1698 ἐκ τοῦ Σκυλίτση) καὶ ὁ Κοραῆς (Ἄτακτα, τ. Β', σ. 427), μετ' αὐτοῦς δ' ὁ Σπ. Ζαμπέλιος (Ἄσματα δημοτικά, ἐν Κερκ. 1852, σ. 362. 378), ὅστις καὶ συμπλήρῳσιν αὐτῆς προέτεινε: Ἐγὼ σ' ἔκαμα, φοῦρνέ μου, κ' ἐγὼ νὰ σὲ χαλάσω πρὸς ἀποκατάστασιν πολιτικοῦ στίχου (ἐν Πανδώρα 1856, τ. Ζ', σ. 378-379) καὶ ὁ Σπ. Λάμπρος (Collection des Romans Grecs, σ. XII). Καίπερ δ' ἀγνοῶν τὰς παρατηρήσεις τούτων εἰς τὰ αὐτὰ κατέληξε πορίσματα καὶ ὁ Krumbacher (ἐν Blätter f. bayer. Gymnasialw., 1887, σ. 123, ἐν Sitzungsber d. bayer. Akad. phil.-hist. Kl. 1887, τ. II, σ. 60 καὶ ἐν MGS, σ. 226) μνημονεύσας τῶν βυζαντινῶν πηγῶν καὶ ἀποκαταστήσας τὸν πολιτικὸν στίχον διὰ τῆς προσθήκης τοῦ μου μετὰ τὸ φοῦρνέ.

Τέσσαρες ἐν ὅλῳ παραλλαγαὶ τῆς μεσαιωνικῆς ταύτης παροιμίας περισσέθησαν, πλὴν τῆς ἐν τοῖς Στίχοις τοῦ Γλυκᾶ, ἥτις εἶναι μᾶλλον διασκευὴ αὐτῆς, ὥς εἶπομεν, αἱ ἐξῆς:

- Ἐγὼ σε ἔκτισα, φοῦρνε, ἐγὼ νὰ σε χαλάσω. (Σκυλίτσης).
- Ἐγὼ σε ἔκτισα, φοῦρνε, ἐγὼ σε καὶ καταλύσω. (Γλυκᾶ, Χρονικόν).
- Ἐγὼ σε ἔκτισα, ἰπνέ, καὶ ἐγὼ σε κατασπάσω. (Πλανοῦδ., ἀρ. 135 ἐλλείπουσα ἐκ τοῦ Βαροκκιανοῦ κώδικος· ἐν δὲ τῷ Βατικανῷ ἀντὶ τοῦ ἔκτισα διάφορος γραφὴ φέρεται ἔστησα).
- Ἐγὼ σε ἔκτισα φοῦρνέ μου, καὶ ἐγὼ νὰ σὲ χαλάσω. (Ἀγιορειτικοῦ κώδ. τοῦ ρωσικοῦ, ἀρ. 779, φ. 8α, ἀρ. 50).

Νεοελληνικαὶ δὲ δύο:

- Ἐγὼ σ' ἔκτισα, φοῦρνε, ἐγὼ νὰ σὲ χαλάσω. (Κοραῆ, Ἄτακτα, τ. Β', σ. 375. Βενιζέλος, σ. 68, 32, ὅστις παραλαμβάνει ἐκ τοῦ Κοραῆ, παραθέτων καὶ τὴν ἐρμηνείαν τούτου. Ἀνατολικὴ ἐπιθεώρησις Α', σ. 452, 98 [θὰ σὲ χ.]).
- Ἐγὼ, φοῦρνέ μου, σ' ἐφτειασα, ἐγὼ θὰ σὲ χαλάσω. (Παπαζαφειροπούλος, σ. 231, 214).

Αἱ σφζόμεναι μεσαιωνικαὶ παραλλαγαὶ δεικνύουσιν ὅτι δύο τύπους τῆς παροιμίας ἔχομεν σκοπούμενου τοῦ μέτρου· ἓνα δὲ ἀνευρίσκομεν καὶ ἐν τῇ πελοποννησιακῇ παρὰ Παπαζαφειροπούλῳ παραλλαγῇ, ἀποτελούμενον ἐξ ἐνὸς πολιτικοῦ στίχου, καὶ ἕτερον διατηρηθέντα ἐν τῇ παρὰ Κοραῆ παραλλαγῇ, ἐκ δύο διμέτρων ἱαμβικῶν καταληκτικῶν, τῶν ἡμιάμβων ἢ ἀνακρεοντείων καλουμένων.

Ἐγὼ σ' ἔκτισα, φοῦρνε,
Ἐγὼ νὰ σὲ χαλάσω.

Πλὴν δὲ τούτου καὶ λεκτικαὶ τινες διαφοραὶ παρατηροῦνται. Τὸ παρὰ Σκυλίτση *έω* (ὅπερ κατὰ τὰ χειρόγραφα ἴσως καὶ οἱ ἐκδότης τῆς Βυζαντίδος καὶ ὁ Δουκάγκιος μετέπλασαν εἰς τὸ ρῆμα *έω*) εἶναι διαλεκτικὸς τύπος τοῦ ἐγώ· ἀντὶ τοῦ *έκτισα* ἔχομεν ἐν τῷ βατικανῷ κώδικι τοῦ Πλανούδη *έστησα*, ἀντὶ τοῦ *χαλάσω*, *καταλύσω* μὲν παρὰ Γλυκᾶ, *κατασπάσω* δὲ παρὰ Πλανούδη, ἦτοι τὸν μονολεκτικὸν τύπον τοῦ μέλλοντος ἄνευ τῆς διὰ τοῦ νὰ περιφράσεως. Ἡ δ' ἀντικατάστασις τοῦ *φοῦρνε* διὰ τοῦ *ἰπνέ* ὑπὸ τοῦ Πλανούδη καὶ τοῦ νὰ διὰ τοῦ *ἴνα* ὑπὸ τοῦ Σκυλίτση εἶναι ἐκ τῶν συνήθων τοῖς βυζαντινοῖς διαφθορῶν τῆς δημώδους. Τοιοῦτο δ' ἴσως πρέπει νὰ θεωρηθῇ καὶ τὸ *κατασπάσω* τοῦ Πλανούδη, ἐνῶ τὸ *καταλύσω* τοῦ Γλυκᾶ φαίνεται γνησιώτερον, διότι τὸ ρῆμα *καταλύω* μέχρι τοῦ νῦν ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ φθείρω, *καταστρέφω*.

Ἀπῆρέ με ἡ χολή (στ. 285).

Μέ πῆρε ἡ χολή λέγεται παροιμιακῶς καὶ σήμερον ἀντὶ τοῦ συνηθεστέρου *Μέ πῆρε ὁ θυμός*. Κατὰ τὴν δημώδη φυσιολογίαν τοῦ σφόδρα ὀργιζομένου ἀνέρχεται ἡ χολή μέχρι τῶν ὀφθαλμῶν, λέγουσι δὲ περὶ αὐτοῦ: *Τοῦ ἀνέβη ἡ χολή στὰ μάτια* (Ἀραβαντινός, ἀρ. 1397 [ἀνέβηκεν]. Βενιζέλος, σ. 318, 481). Περὶ δὲ τῶν ὀχληρῶν, τῶν προκαλούντων τὴν ἀγανάκτησιν λέγουσι: *Μοῦ ἔφερε χολή στὰ μάτια* (Ἀραβαντινός, σ. 176, 34. Βενιζέλος, σ. 167, 263).

Ἐβρασεν ἡ καρδιά μου (στ. 286).

Βράζει ἡ καρδιά μου ἢ βράζει ἡ καρδιά στὰ στήθη μου λέγουσι σήμερον εἰς τὴν σημασίαν τοῦ συγκρατῶ μετὰ δυσκολίας τὴν ἐκχειλίζουσαν ὀργήν. Παραπλησία φράσις εἶναι *Βράζει ὁ πόνος μέσα μου*. Ὁμοίαν δὲ σημασίαν ἔχει ἡ παροιμιώδης φράσις *Βράζω μὲ τὸ ζουμί μου*, κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τοῦ μαγειρικοῦ δρου, ἦτοι ὑποφέρω, στενοχωροῦμαι, χωρὶς νὰ καθιστῶ κοινωνοὺς τοῦ πόνου μου τοὺς ἄλλους. Ἀλλὴν δ' ἐννοίαν ἔχει τὸ *βράζει τὸ αἷμά μου* ταυτόσημον τῷ σφριγῶ.

Νὰ δώσω εἰς πέτραν καὶ λυθῶ (στ. 287).

Δὲν ὑποφέρω πλέον, λέγει ὁ ποιητής, θὰ κτυπήσω εἰς βράχον νὰ κατασυντριβῶ, νὰ λυώσω, νὰ γίνω *λυῶμα*, κατὰ τὴν δημώδη ἔκφρασιν. Εἶναι παροιμιώδης φράσις δηλοῦσα τὸν ἐσχατον ἀπελπισμόν· παρομοίως λέγουσι σήμερον, ὑπεμφαίνοντες μάλιστα ὅτι τὸ κακὸν ἐξ ἰδίας ἀβουλίας προῆλθε: *Θὰ πάρω πέτρα νὰ χτυπήσω τὸ κεφάλι μου, Θὰ χτυπήσω τὸ κεφάλι μου στὸν τοῖχο, Ἄς βαρῇ τὸ κεφάλι του στὸν τοῖχο*. Ἀλλὴν δ' ἐννοίαν ἔχει ἡ παροιμία *Ἐπαρε κεφάλι, βάρει τοῖχο ἢ Πάρ' τὸ κεφάλι του καὶ βάρει το στὸν τοῖχο*, λεγομένη ἐπὶ ἀναισθήτων.

Ἐγὼ ψηφίζω θάνατον, χρεωστῶ καὶ νὰ τὸν δώσω (στ. 291).

Ἐν ἄλλοις λόγοις, καταφρονῶ τὸν θάνατον, πάντως θά ἀποθάνω ποτέ, ὅποταν δὴ ποτε καὶ ἂν ἐπέλθῃ δὲν μὲ μέλει. Ὁ καθ' ἡμᾶς λαὸς λέγει παροιμιακῶς *Μιὰ ζωὴ χρωστῶ* ὅσakis θέλει νὰ δείξῃ ἀδιαφορίαν πρὸς τὸν θάνατον.

Ἦλθον εἰς κόσμον σήμερον, σήμερον ὑπαγαίνω (στ. 292).

Καὶ ὁ στίχος οὗτος ἐκ παροιμίας ἐλήφθη, ἐμφαινούσης ἐπίσης περιφρόνησιν τοῦ θανάτου. Ὁμοία παροιμία φέρεται παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ: *Σήμερα γεννηθήκαμε, σήμερα θά χαθοῦμε*, πολλάκις καὶ ἐν δημοτικοῖς ᾠσμασιν ἐπαναλαμβανομένη. Ἐννοεῖ δ' ὁ λέγων ὅτι πρέπει νὰ μὴ συλλογισθῶμεν τὸν θάνατον, ὑποθέτοντες ὅτι δὲν ὑπῆρχομεν πρότερον ἀλλ' ὅτι τὴν σημερινὴν ἡμέραν εἶδομεν τὸ φῶς καὶ θά στερηθῶμεν αὐτοῦ. Ὁμοιον τὴν διατύπωσιν εἶναι τὸ τοῦ Σοφοκλέους (Οἶδ. Τύρ. 438) «Ἦδ' ἡμέρα φύσει σε καὶ διαφθερεῖ», ὅπερ ὑποτίθεται λέγων ὁ Τειρεσίας πρὸς τὸν Οἰδίποδα, ὑποσημαίνων ὅτι τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ τὰ κατὰ τὴν γέννησίν του θά μάθῃ οὗτος καὶ θά πηρωθῇ τοὺς ὀφθαλμούς. Ἀλλ' ὅτι ἡ αὕτη παροιμία κατὰ τὴν ἔννοιαν ἦν σήμερον ἔχει ἐφέρετο καὶ κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, συνάγομεν ἐκ τε τοῦ στίχου τοῦ Γλυκᾶ καὶ ἐκ δύο χωρίων τῆς Ἀλεξιάδος τῆς Ἀννης τῆς Κομνηνῆς ἐν Δ 6 (σ. 114b Παρισ., σ. 207 Bonn): ἡ προσέλαμα τοῦ Ρομπέρτου καταλήγει οὕτω: «χρῆ ...τὴν μετ' αὐτοῦ ἀναδεῖσθαι μάχην, ὡς τηνικαῦτα γεννηθέντας καὶ τεθνηξομένους», ἐν δὲ Z 3 (σ. 197d II, σ. 348 B.) λέγει ὁ Ἀλέξιος: «χρῆ ...κατ' αὐτῶν (τῶν Σκυθῶν) ἐκτελεσθῆναι ὡς σήμερον γεννηθέντας καὶ τεθνηξομένους». Ἐπανευρίσκομεν δὲ τὴν παροιμίαν καὶ ἐν τῇ *Ριμάδα τοῦ Βελισσαρίου* (στ. 329 ἐν Wagner, Carm. gr., σ. 358): *Τί καρτεροῦμεν, ἀδελφοί, καὶ τί προσμελετῶμεν; | Σήμερον ἐγεννηθήμεν, σήμερον τελευτῶμεν.*

Ἐκεῖνο τὸ σὲ ἀπόκειται καὶ τὸ σὲ περιμένει εἰς τὸ ἐκ παντὸς θέλει ἐλθεῖν (στ. 298-9).

Πολυπληθεῖς εἶναι καὶ αἱ γινώμαι τῶν ἀρχαίων καὶ αἱ νεοελληνικαὶ παροιμιαὶ αἱ διδάσκουσαι ὅτι ἀδύνατον τὸ διαφυγεῖν τὴν πεπρωμένην μοῖραν. Ἄν δ' οἱ προκείμενοι στίχοι τοῦ Γλυκᾶ ἐλήφθησαν ἐκ παροιμίας ἢ εἶναι ἀπλῆ ἐπανάληψις μυριολέκτου γνώμης δύσκολον νὰ ἐξακριβωθῇ.

Μὴ κρούης καὶ λαμβάνης (στ. 299).

Καὶ ἐν τῷ στ. 252, περὶ οὗ ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος, φέρεται *Καὶ κρούεις καὶ λαμβάνεις*. Ἡ παροιμία αὕτη σημαίνει τὴν ἀνταπόδοσιν κακοῦ (καὶ δίδεις πληγὰς καὶ λαμβάνεις), ὡς πολλαὶ νεοελληνικαὶ ὁμοίαι.

— *Ὅτι ἔκαμες λαβαίνεις*. (Ἀραβαντινός, ἀρ. 1039. Βενιζέλος, σ. 238, 896).

— *Κάμης, λάβης*. — *Κάμης, πάθης*.

— *Ἐπήραμε κ' ἐδώσαμε*. (Ἀραβαντινός, ἀρ. 1626).

— *Πήραμε καὶ δώσαμε, καὶ τᾶλλα μὲ γειά*. (Πύργου Ἠλείας παρὰ Λιναρδά-

κη. Πρβλ. Otto 500). καὶ πλεῖσται ἄλλαι.

Ἐνταῦθα δ' ἀρνητικῶς ἐκφέρεται ἡ πρώτη πρότασις, διότι θέλει νὰ εἶπῃ ὁ ποιητής, ὅτι καίτοι μὴδὲν πράξας κακόν, ὁμως θὰ πάθῃς, διότι σοὶ εἶναι πεπρωμένον.

Ἡ ζάλη τούτῃ νὰ διαβῇ, πάλιν νὰ ἐλθῇ γαλήνη (στ. 314).

Ζάλην ἐννοεῖ τὴν τρικυμίαν καὶ μεταφορικῶς τὴν συμφορὰν. Ὁ καθ' ἡμᾶς λαὸς λέγει ὁμοίως μεταφορικῶς: *Μπόρα εἶναι καὶ θὰ περάσῃ, Ὡς ποῦ νὰ περάσῃ ἡ μπόρα, Ὡστε νὰ διαβῇ ἡ φουρτοῦνα*, καὶ ἄλλας τοιαύτας φράσεις.

Ἀφ' οὗτου φθάσῃ ὁ πειρασμός, τὸ πόθεν μὴ γυρεύῃς, μὴ ψηλαφᾷς τὸ αἷτιον, μὴ λέγῃς πόθεν ἦλθεν! Ἀνακομπώσου, δέξου τον, καὶ ὥς δύνῃ δούλευσέ τον κτλ. (στ. 329 κέ).

Ἄν σοῦ συμβῇ τι δεινὸν μὴ δυσφορήσῃς μὴδ' ἀποδυσπετήσῃς, ἀλλὰ κανόνισον τὰς πράξεις σου ὥς ἔνεστι προσφορώτατα πρὸς τὴν ἐπελθοῦσαν μεταβολὴν εἰς τὰ τοῦ βίου σου. Ταύτην τὴν ἐννοίαν ἔχει ἡ παροιμία, ἣν παραφράζει ἐν τοῖς ἀνωτέρω ὁ Γλυκᾶς καὶ ἥς παρ' ἡμῶν φέρεται ἡ ἐπομένη παραλλαγή.

— *Σὰ σοῦ τύχῃ πειρασμός, | δέξου τον σὺν ἀγασμό.* (Θήρας. Δεκιγάλα, Στατιστική, σ. 71 [*Σὰν σοῦ λάχῃ-δὲ ἀγασμόν*]. Βερέττας, σ. 50, 49 [*Ὅταν σ' εὕρῃ ὁ π.-δὲ ἀγασμόν*]. Βενιζέλος, σ. 236, 870 [*Ὅταν σ' εὕρῃ ὁ π.-γ' ἀγασμόν*]. — Κρήτης. Φραντζεσκάκης, σ. 114 [*Σὰ σ' εὕρῃ ὁ π.*]. — Χίου. Κανελλάκης, σ. 294, 618 [*ὁ π.-γὰ ἀγασμόν*]. — Ἀθηνῶν. Ἑβδομάς Α' 192 [*πέρασέ τον γὰ ἀγασμό*]. — Θήρας παρὰ Νοητάκη [*Σὰ σοῦ λάχῃ-γὰ ἀ.*]. — Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη [*γὰ ἀ.*]. — Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη [*ὁ π.-γὰ ἀ.*]).

Ὁ λύκος γὰρ ἐν τῇ δορᾷ κρύπτεται τοῦ προβάτου (στ. 336).

Ὁ Κοραῆς (Ἄτακτα Δ', σ. 298) ἀναφέρει ὁμοίαν νεοελληνικὴν παροιμίαν: *Λύκος εἰς δέρμα προβάτου*. Ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου (Ματθ. Ζ', 15) ληφθεῖσα αὕτη ἐπαναλαμβάνεται πολλάκις παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς. Βλ. Not. et extr. des mss., τ. XI, σ. 123 (Σχολ. Γρηγ. Ναζιανζην.). Θεόδ. Ὑρτακην. ἐν Boissonade, An. Gr., τ. II, σ. 431. — Φωτ., Ἐπιστ. 216, σ. 529 Βαλέτ.

Μὴ δώσης ὅλως ἀφορμὴν τοῖς ἀφορμὴν ζητοῦσιν (στ. 340).

Πιθανῶς εἶναι καὶ αὕτη παροιμία, ὥς δεικνύει ἡ ταυτόσημος νεοελληνική:

— *Λεῖψε τὴν ἀφορμὴ μὴ σοῦ κολλήσῃ κριμα.* (Θήρας παρὰ Ν. Πεταλᾶ καὶ Νοητάκη. — Δεκιγάλα, Στατιστικὴ Θήρας, σ. 71).

Πρόηλθε δ' ἴσως ἐκ ρήσεώς τινος τοῦ Παύλου (Β' Κορινθ., ια' 12).

Ἀφ' οὗ [τὰ θέλεις] οὐ θεωρεῖς, τὰ βλέπεις καταδέχου (στ. 345).

* Αρχαία τις παροιμία παρά Πλάτωνι (Ἰππ. μειζ. 301 c. Βλ. καὶ Κοσκ, Fr. com. Att. III 17, 50) λέγει «Οὐχ οἷα βούλεται τις, ἀλλ' οἷα δύναται». ἀπαράλλακτος δὲ ταύτη εἶναι ἡ νεοελληνική: Κατὰ ποῦ μποροῦμε, κι ὄχι κατὰ ποῦ ξέρομεν (Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι). Ἀλλ' ἔνεκα τῆς διαφορᾶς τῆς παρὰ Γλυκᾶ διατυπώσεως δὲν δυνάμεθα ἀσφαλῶς ν' ἀποφανθῶμεν ἂν ταύτην τὴν παροιμίαν εἶχε κατὰ νοῦν οὗτος ἢ ἄλλην παραπλησίαν, ἢ ἂν τοῦναντίον ἡ γνώμη αὐτοῦ εἶναι ἀσύναπτος πρὸς παροιμίας.

Καὶ πραγματεύου τὸν καιρὸν (στ. 346).

Πολλαὶ παροιμιαί παραγγέλλουσι νὰ πραγματευώμεθα τὸν καιρὸν, νὰ οἰκονομῶμεν τὰς περιστάσεις. Ἄλλων ὁμως ρημάτων ἀντὶ τοῦ πραγματεῦμαι γίνεται ἐν αὐταῖς χρήσις· τοῦ ἐπαινῶ ἐν τῇ μεσαιωνικῇ παρὰ Πλανοῦδῃ 209: *Τὸν καιρὸν δὲν ζῆς ἐπαίνει*· ἐν δὲ νεοελληνικαῖς τοῦ περνῶ: *Πέραν τὸν καιρὸ καθὼς ἔρχεται* (Βενιζέλος, σ. 253, 91β) καὶ τοῦ ἀρμενίζω: *Καθὼς τὸν εὖρω τὸν καιρὸ, ἔτσι τὸν ἀρμενίζω* (Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Παγώνη)¹⁰. Ἐν δὲ ταῖς ἐπομέναις ἡ λέξις καιρὸς τίθεται εἰς τὴν σημασίαν τοῦ οὐρίου ἀνέμου καὶ μεταφορικῶς τῆς εὐκαιρίας: *Ὅτας βρῆς τοῦ καιροῦ σ', νὰ τοῦ ἀρμινίζης* (Πολυχνίτου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη). Ἀλλ' ἐστὸν πῶβρη τὸν καιρὸν κι δὲν τὸν ἀρμενίσῃ! (Μεγίστης. Ὁ ἐν ΚΠ, σὺλλ. ΚΑ, σ. 316, 50 [*Τὸν τσαιρὸν τσαι δὲν τὸν εἰ*]). Λιβισίου παρὰ Μουσαίου.

Φέρου τῷ φέροντί σε (στ. 346. Πρβλ. καὶ στ. 380).

Εἰς παροιμίαν μετέπεσε τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Παλλαδᾶ (Ἀνθολ. Γ' 73), ἂν μὴ καὶ τοῦτο τὴν ἀρχὴν ἐκ παροιμίας ἔλαβε:

Εἰ τὸ φέρον σε φέρει, φέρε καὶ φέρου· εἰ δ' ἀγανακτεῖς

10. Παραβλητέα τῇ παροιμίᾳ ταύτῃ ἡ βυζαντινὴ *Κόμπωνε καὶ ἀρμένιζε* (Krumbacher, MGS, σ. 126, ἀρ. 104. Πλανοῦδ. 76), ἐνθα τὸ ἀρμενίζω ἔχει ἦν καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ καὶ ἐν ταῖς νεοελληνικαῖς παροιμίαις σημασίαν (πλέω ἢ ἱστιοδρομῶ, être sous voile καὶ aller à la voile), οὐδεμίαν δὲ σχέσιν ἔχει πρὸς τοὺς Ἀρμενίους ὡς ἐνόμισεν ὁ Crusius (Rh. Mus. 42, σ. 407).

11. Τὸ σχετλιαστικὸν τοῦτο ἐπιφώνημα καθὼς καὶ τὸ τῇ προσθήκῃ τοῦ μόνον παραχθὲν *ἀλίμονον* γράφεται συνήθως διὰ διπλοῦ λ καὶ τῆς διφθόγγου *οι*, ἐτυμολογούμενον ἀπὸ τοῦ *ἀλλ' οἶμοι*! ὁ δὲ Σκ. Βυζάντιος γράφει *ἀλήμων ὦ*, ἐτυμολογῶν ἀπὸ τοῦ *ἰαλέμων ὦ*! ὅπερ νομίζει ὅτι εὐρίσκεται ἐν τῇ *Γαλεομνομαχίᾳ*. Ἀλλ' ἐν ταύτῃ κατ' ὀρθὴν στίξιν ἀναγινώσκεται (στ. 328), «ἰαλέμων, ὦ καὶ πάλιν ἰαλέμων», καὶ ἄλλως δὲ περισσότερον βεβαιασμένη εἶναι ἡ ἐτυμολογία αὕτη τῆς ἀπὸ τοῦ *ἀλλὰ* καὶ *οἶμοι*. Καθ' ἡμᾶς τὸ ἐπιφώνημα ἐλήφθη ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου, ἐκ τῆς ὑστάτης κραυγῆς τοῦ Ἰησοῦ *Ἥλι ἡλί* (Ματθ. κζ' 46). Προτάσσεται δὲ τοῦτου τὸ ἐπιφώνημα *ἀ!* συνηθέστατα, ἢ τὸ *ὦ!* ἢ τὸ *οὐ!* Μετὰ τοῦ *ὦ* ἔχομεν τὸ ἐπιφώνημα ἐν τῷ διαλεκτικῷ τύπῳ *ὠλίσ!* μετὰ τοῦ *οὐ* ἐν τῷ *οὐ ἡλί* [*οὐ εἰλή*] τοῦ βατικανοῦ κώδικος τῆς συλλογῆς τῶν βυζαντινῶν παροιμιῶν (Krumbacher, MGS, σ. 123, 63)· μετὰ τοῦ *ἀ* ἐν τῷ *ἀ ἡλί* [*αὐλή*] τοῦ ταυρινικοῦ (Krumbacher, αὐτ.) καὶ ἐν τῷ *Ἀηλεῖ* τοῦ ἀθωνικοῦ (Ἰβήρων ἀρ. 405, φ. 73α, ἀρ. 37). Ἀπλῶς δὲ *ἀλί* ἐν τῷ παρισινῷ 1409 (Krumbacher, αὐτ.) καὶ ἐν τῷ ἀθωνικῷ (ρωσικοῦ 779, φ. 4β, ἀρ. 10).

καὶ σαυτὸν λυπεῖς, καὶ τὸ φέρον σε φέρει.

Καὶ νῦν οἱ λογιώτεροι παροιμιαζόμενοι λέγουσι τὸ ἀνωτέρω ἐπίγραμμα, ἀλλὰ καὶ παροιμῖαι ὁμοίαι φέρονται τινες.

—Σὰ σοῦ τρέχη, τρέχα· | σὰ δὲ σοῦ τρέχη, στέκα. (Βενιζέλος, σ. 237, 873 [Ὅταν - κι ὅταν δέ]. — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι).

—Ὅταν σοῦ τρέχη, τρέχα το. (Βερέττας, σ. 50, 50. Ἀραβαντινός, ἀρ. 1029. Λελέκου, Ἐπιδόρπιον, σ. 162. Αὐτ., σ. 236, 96 [τρέχα]).

—Σὰ σοῦ τρέχη, τί τρέχεις; Καὶ σὰ δὲ σοῦ τρέχη, τί τρέχεις; (Χίου. Κανελλάκης, σ. 297, 642. — Κρήτης παρὰ Καλαϊσάκη [τρέχεις; Σὰ δὲν σοῦ τρ.]).

—Σὰ δὲ σοῦ τρέχη, ποῦ τρέχεις; (Ἀνατ. Ἐπιθ. 560, 367. — Χίου. Κανελλάκης, σ. 296, 636. — Μεγίστης. Ὁ ἐν ΚΠ. σύλλ. ΚΒ', σ. 323, 418 [Σὰδ δέσ σε τρέσ' εἰ, ποῦ τρέσ' εἰς;] — Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη [Σὰ δέ σι τρέχι τί τρέχης;]).

—Σὰ δὲ τρέχι, μὴ τρέχης, | σὰ τρέχι, μὴ τρέχης. (Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη).

—Τὶ τὸ τρέχης, ἀφοῦ δέ σε τρέχι; (Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Παγώνη).

—Σὰ δέσ' σοῦ τρέχη, μὴ τρέχης· | κι ἂ σοῦ τρέχη, μὴ τρέχης. (Καρπάθου. Ζωγρ. ἀγ. Α'. σ. 360, 374).

Καὶ ἀντιθέτως:

—Σὰ δὲ σοῦ τρέχη, τρέχα το. (Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη).

Ἐν ταῖς ἐπομέναις δ' ἡ παραβολὴ εἶναι σαφῶς εἰλημμένη ἀπὸ τοῦ ἵππου καὶ τοῦ ἱππέως.

—Σὰ δὲ σοῦ τρέχη, καβαλλάρη, τί γινέται τὸ ἄλογο; (Βενιζέλος, σ. 268, 11).

—Δὲ σοῦ τρέχει, καβαλλάρη, | μὴν ταραῖς, τὸ ποδάρη. (Λελέκου, Ἐπιδόρπιον, σ. 159).

—Δὲν σοῦ τρέχει, καβαλλάρη; Τί σκοτώνεις τᾶλογό σου; (Δάρβαρις, σ. 301 [Ἄν δὲν - τᾶλογόν σου;]. Ἀραβαντινός, ἀρ. 259. Βενιζέλος, σ. 14, 176 [Ἄν δὲν σου - ἦ: Σὰν δὲν σοῦ]. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Παγώνη [τᾶλογο;]. — Ἰωαννίνων παρὰ Σάρρου [Δὲ σ' τρέχι κ., τί σκοτώνεις τᾶλουγό σ';]).

—Δὲν σὲ τρέχει, καβαλλάρη; μὴ σκοτώνης τᾶλογο. (Λακκοβικίων. Γούσιος, σ. 90).

—Ὅσο θέλῃς τρέχε το, κι ὅσο θέλῃ σ' ἀκλουθάει. (Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Παγώνη).

—Ὅσο σὲ τρέχη τρέχε το, ἔτσι σὲ ρίξῃ κάτω, ξεπέζα σέρνε το. (Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Παγώνη).

Ἐν ἄλλῃ παροιμίᾳ ἡ Μοῖρα εἶναι ἡ τρέχουσα:

—Ἄν σοῦ τρέχη ἡ Μοῖρά σου, μὴν τρέχης, κι' ἂν δὲ σοῦ τρέχη, πάλιν μὴ τρέχης. (Μανάρης 10 [Ἄν σοι τρ. - δὲν σοι τρ.]. Βενιζέλος, σ. 14, 177), καὶ ἐν ἄλλῃ ἡ τύχη:

—Ἄν ἔχῃς τύχη, κάθησε, καὶ ἀνεὶ δὲν ἔχῃς, κάτσε. (Καβαδίας, ἀρ. 449).

Ὁμοίως ἐν τῇ μεσαιωνικῇ:

— Ἄν ἔχῃς τύχην, τί τρέχεις; Καὶ ἂν οὐκ ἔχῃς, τί τρέχεις; (Πλανοῦδ. 197. — Ἀγιορειτικοῦ ρωσικοῦ κώδ. 779, ἀρ. 39 [τύχην, τρέχε - οὐκ ἔχῃς τύχην, τί τρ.] ἦτις εἶναι ἀπαράλλακτος σχεδὸν πρὸς τὴν εἰς τὸν Μένανδρον ἀποδιδομένην γνώμην (Meineke, FCG, V 109, ἀρ. 518. — Kock, CAF, III, σ. 267, ἀρ. 1101. Πρβλ. W. Meyer, Die Urbinatische Sammlung, σ. 427, ἀρ. 31. 32), ἦτις ἴσως εἶναι διασκευὴ τῆς αὐτῆς παροιμίας:

Τύχην ἔχεις, ἄνθρωπε, μὴ μάτην τρέχε,
εἰ δ' οὐκ ἔχεις, κάθευδε, μὴ κενῶς πόνει.

Μὴ συκοφάντην πτοηθῇς, ἂν ἔχῃ δρακοντιάσειν, ἂν ἔχῃ τὸ κοντάριν του φθάσειν εἰς τὸ Δυρράχιν (στ. 347—8).

Προδήλως τύπον παροιμίας ἔχουσιν οἱ στίχοι οὗτοι, οὐδεμίαν ὁμῶς ἀντίστοιχον αὐτῇ γινώσκουμεν.

Τοῦ καπνοῦ ὑπαγαίνει (στ. 354).

Πῆγε τοῦ καπνοῦ, ἔγινε καπνὸς λέγουσι καὶ σήμερον σημαίνοντες, ὅτι ὡς καπνὸς διελύθη.

Τὸ φροῦ καὶ φροῦ μὴ σὲ πλανᾷ, ποτε μὴ σὲ κομπῶνῃ (στ. 362).

Μὴ πλανηθῇς ἐκ τοῦ ἐπιδεικτικοῦ θορύβου καὶ τοῦ κατ' ἐπίφασιν ὄλβου καὶ ἐκλάβης αὐτὸν διαρκῇ. Φροῦ καὶ φροῦ λέγεται παρ' ἡμῖν εἰς δῆλωσιν τοῦ ἀμελῶς καὶ ἐν σπουδῇ γινομένου, ὡς ἐν τῇ παροιμίᾳ:

Φροῦ φροῦ καὶ τ' ἀμπέλια ξέφραγα. (Δεκιγάλας ἐν Πανδώρα Γ', ἀρ. 88. Ἀραβαντινός, ἀρ. 1465. Βενιζέλος, σ. 334, 51. — Χίου. Κανελλάκης, σ. 316, 779. — Καρπάθου. Ζωγρ. ἀγ. Α', σ. 362, 413 [τά. ἄφραα]. — Τήνου παρὰ Στ. Καραλῇ [τά. ἄσκαβα]. — Φολεγάνδρου παρὰ Κονταρίνη. — Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη [ξέφραα]. — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [ὁμοίως]).

Τοῦτο τὸ ἀνάβα τὸ γοργὸν ἔχει καὶ ὀξὺν κατάβα (στ. 363).

Ὅτι μετὰ τὴν εὐτυχίαν δὲν βραδύνει νὰ ἐπέλθῃ δυστυχία. Παροιμία μεσαιωνική, ἥς ὁμοίας ἔχομεν τὰς ἀκολουθοῦσας σημερινάς.

— Ὁ ἀνήφορος φέρνει καὶ κατήφορο. (Παπαζαφειρόπουλος, σ. 264, 610. — Δημητσάνης Γόρτυνος παρὰ Κ. Κασιμάτη [Ὁ δ. θὰ φέρῃ καὶ κ.]).

— Γῆ ἀνήφουρους θὰ φέρι κατήφορου (Πλωμαρίου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη. — Λακκοβικίων Μακεδονίας παρὰ Ἰ. Πρωίου [Ἡ δ. φέρι κι κ.]).

— Ὅπου ἀνήφορο ἀνεβαίνει | πρέπει καὶ νὰ κατεβαίνῃ. (Μάνθου Ἰωάννου, Συμφορὰ Μωρέως, 1803, σ. 111).

—Ὁ πολὺς ἀνήφορος ἔχει καὶ κατήφορο. (Μανάρης, σ. 33 [θὰ φέρη καὶ κατήφορον]. Ἀραβαντινός, ἀρ. 1794. Βενιζέλος, σ. 220, 640. — Δημητσάνης Γορτυνίας παρὰ Φ. Ἡλιοπούλου [Ὁ πολὺ δ. θὰ φέρη καὶ κ.]).

—Μετὰ τὸν ἀνήφορο κατήφορος. (Κρομμύδη, Ἀκολουθία Β' διατριβῆς, σ. 32 [ἀνήφορον]. Negris, σ. 77, 482 [ὁμοίως]).

—Μὲ τὸν ἀνήφορο καὶ κατήφορο. (Βενιζέλος, σ. 158, 118).

—Ὁ δρόμος ἔχει καὶ ἀνήφορο καὶ κατήφορο. (Ἀραβαντινός, ἀρ. 827).

Καὶ τὰνάπαλιν:

—Ὁ κατήφορος θὰ φέρη καὶ ἀνήφορο. (Λελέκου. Ἐπιδόρπιον, σ. 172).

Τῆς παροιμίας ταύτης ποιεῖται χρῆσιν καὶ ὁ Σαχλήκης (Α', 72, σ. 18 Παπαδημητρ.): καὶ τὰ μεγάλα ἀνήφορα κατήφορα μέ φέραν.

Καθεὶς κοιμᾶται ὥς ἔστρωσεν, ὥς ἔσπειρε θερίζει, καθεὶς ὥς ἐμαγεύρευσεν εὐρίσκει το ἔμπροσθέν του (στ. 365-6).

Ἐν τοῖς δυοῖς τούτοις στίχοις περιλαμβάνονται τρεῖς παροιμιαί, ὧν παραλλαγαὶ εἰσιν αἱ ἐπόμεναι νεοελληνικαί. Τῆς μὲν πρώτης:

—Ὅπως στρώση καθένας, ἔτσι θὰ κοιμηθῇ. (Leake, Researches, 450, 57 [καθένας θὰ κ.]. Δάρβαρις, σ. 297 [καθένας θὰ κ.]. Μανάρης, σ. 33 [θὰ πλαγιάση]. Negris, σ. 99, 649 [καθ. θὰ κ.]. Sanders 57 [καθένας θὰ κ.]. — Πελοποννήσου. Ἐφημ. Φιλομαθῶν, 1857, σ. 203 [Καθὼς στρώνη κανεῖς]. Βενιζέλος, σ. 226, 722. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Παγώνη [καθένας θὰ κ.]. — Θήρας παρὰ Νοητάκη [θὰ πλαγιάση]. — Πολυχνίτου Λέσβου παρὰ Γρ. Βερναρδάκη [Ὅπως στρώσ' κανεῖς, ἔτσ' θὰ πλαγιάση]).

—Κατὰ ποῦ στρώσης κοιμᾶσαι. (Κρήτης. Jeannarakis 77).

—Κατὰ ποῦ στρώσης θὰ πλαγιάσης. (Πλωμαρίου Λέσβου παρὰ Γρ. Ν. Βερναρδάκη. — Ἀγιάσσου Λέσβου παρὰ τοῦ αὐτοῦ [στρώγης θὰ τσ'μηθῇς]. — Καλλονῆς Λέσβου παρὰ τοῦ αὐτοῦ [στρώγης θὰ πλαγιάγης]). — Στερεᾶς Ἑλλάδος [Ὅπως στρ.]. — Σίφνου παρὰ Σ. Δουκάκη [ὁμοίως]. — Λακκοβικίων. Γούσιος, σ. 97 [Ὅπως ἔστρωσες]).

—Ὡς στρώσης θὰ κοιμηθῇς. (Θήρας. Δεκιγάλα, Στατιστικὴ Θήρας, 1850, σ. 50. — Κρήτης. Φραντζεσκάκης, σ. 117. Παπαζαφειρόπουλος, σ. 246, 397 [Καθὼς θὰ στρ.]. — Κύμης. Τρίμη, Κυμαϊκά, σ. 68 [Ὅπως στρ. ἔτσι θὰ κ.]. — Μισενικόλα Καρδίτσης Θεσσαλίας παρὰ Α. Λαδιᾶ [Ὅπως θὰ στρ. ἔτσι θὰ κ.]. — Κορινθίας παρὰ Δ.Χ. Δουκάκη [Ὅπως στρ. ἔτσι θὰ κ.]. — Βρεσθένων Λακεδαιμόνος παρὰ Α. Κωνσταντοπούλου [Ὅπως στρ.]. — Πάτμου παρὰ Χ. Μαλανδράκη [ὁμοίως]. — Πάρου παρὰ Π. Σαρρῆ [ὁμ.]. — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [Κατὰ ποῦ στρ.]. Κιμώλου παρὰ Ἀδ. Ἀδαμαντίου [Ὅπως]).

—Ὅπως ἔστρωσες πλαγιάζεις. (Κοραῖ, Ἀτ. Β', σ. 335 [Ὡς στρώση καθεὶς οὕτω μέλλει νὰ πλαγιάση]. Μανάρης, σ. 22 [Καθὼς στρώσης, οὕτω]. Ἀραβαντινός, ἀρ. 982. — Βάρνης. Κράχτογλους, σ. 21 [Καθὼς ἔ. θὰ πλαγιάσης]).

— Όπως ἔστρωσες, θὰ πέσης. (Βενιζέλος, σ. 226, 721· θὰ πέσης=θὰ κατακλιθῇς).

— Ό πασαεῖς κατὰ ποῦ στρώνει κομᾶται. (Κρήτης. Παρνασσός ΙΣΤ' 637, 86).

Ἡ δευτέρα εἶναι ἀρχαία παροιμία, ἀπαντῶσα μὲν καὶ παρ' ἀρχαίοις συγγραφεῦσι (βλ. Leutsch καὶ Schneidewin εἰς Γεώργ. Κύπρ. Λουγδ. 157. Otto, ἀρ. 1104), ἐπαναλαμβανομένη δὲ καὶ ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν (Μιχαήλ Ἀκομιν. Β' 248 Λάμπρ. Νίκηφ. Γρηγ. ΙΒ' 1, σ. 572 Bonn), εἴτε παρὰ τῶν ἀρχαίων παραλαμβανόντων, εἴτε ἐκ τῆς Βίβλου (Παροιμ. κβ' 8. Σειράχ ζ', 3. Παύλου, Πρὸς Γαλάτ. ζ' 8· Πρὸς Κορινθ. Β' Θ' 6).

Αἱ νεοελληνικαὶ παραλλαγαὶ εἶναι αἱ ἐξῆς:

— Καθὼς σπείρης θὰ θερίσης. (Βερέττας, σ. 35, 5 [Κ. ἔσπειρες ἐθέρισε]. — Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Παγώνη).

— Ό,τι σπείρης θὰ θερίσης. (Βερέττας, σ. 35, 5 — Λακκοβικίων, Γούσιος, σ. 97).

— Όποιος σπέρνει φειδωλά, θὰ θερίζῃ λιγοστά. (Βενιζέλος, σ. 218, 602. Ἴσως ὁμως δὲν εἶναι αὕτη παροιμία δημώδης, ἀλλὰ παράφρασις τῆς ἐπιστολῆς Παύλου πρὸς Κορινθ. Β' Θ' 6).

— Ἀλάτσι σπέρνεις, ἄνεμον θὰ θερίσης. (Κρήτης. Φραντζεσκάκης, σ. 105. Αὐτόθεν παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη). Πρβλ. Παροιμ. Σολομ. κβ', 8.

— Όποιους σπείρῃ τοὺν ἄνιμον, θὰ θερίσῃ τοὺν δέ' ἀπὸ δῶ. (Λιβισίου παρὰ Μ. Μουσαίου).

— Ό σπείρων ἄνεμον θερίζει θυελλίως. (Κωνσταντῆς. Ἡμερολ. Ἀνατολῆς, σ. 182, 65).

— Ἀ δὲ σπείρης, δὲ θερίζεις. (Κρήτης παρὰ Γ. Ι. Καλαϊσάκη) καὶ τινες ἄλλαι ὅμοιαι.

Τῆς δὲ τρίτης παροιμίας ἔχομεν τὰς ἐξῆς παραλλαγάς:

— Ό,τι μαγειρεύῃ κανεῖς τὸ βρίσκει στὸ ἀγγεῖό του. (Μανάρης, σ. 34 [μ. τις τὸ εὐρίσκει εἰς τὸ ἀγγεῖόν του]).

— Ό,τι μαγειρεύῃς τρῶς. (Ραβαντινός, ἀρ. 1044).

— Όπως μαγειρέψῃ κανεῖς θὰ κενώσῃ. (Κεφαλληνίας παρὰ Σ. Παγώνη).

Ταύταις δὲ παραπλήσιαι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι οὐχὶ εὐάριθμοι σημεριναὶ παροιμίαι, ὁμοιόταται τὴν διατύπωσιν καὶ τὴν ἔννοιαν πρὸς τὰς ἀκολουθοῦσας δύο βυζαντινάς:

— Ό μαγειρεύων ψευδῇ, ἐν τῇ χύτρᾳ τοῦτο εὐρίσκει. (Πλανούδ. 77).

— Ψεύτου κυνηγοῦ ἢ τσοῦκά του τὸ εὐρίσκει. (Ἀγιορειτικοῦ κωδ. ρωσικοῦ, ἀρ. 779, φ. 9β, ἀρ. 71).

Τὰ βόλια γυρισθῇν ἔχουν (στ. 368).

Σὺν τῷ χρόνῳ δηλ. θὰ ἐπέλθῃ μεταβολὴ τῆς τύχης· βόλια ἐνταῦθα εἶναι ὁ τῶν κύβων βόλος. Νῦν λέγομεν ἀπλῶς Ἐχει ὁ καιρὸς γυρίσματα. βλ. κατωτέρω τὰς παρατηρήσεις εἰς στ. 372.

Ἦ ἄρκος παίζει μετ' ἐσέν, νὰ παίξη καὶ μετ' αὐτόν (στ. 369).

Τὸ ἐπελθὼν εἰς σέ κακὸν θὰ ἐπέλθῃ καὶ εἰς αὐτόν. Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν περιπίου καὶ διὰ τῆς αὐτῆς παραβολῆς ἐκφράζουσιν αἱ ἑξῆς σημεριναὶ παροιμίαι:

— Ἀκοῦς τὴν ἀρκουῖδα ὅπου χορεύει στὴ γειτονιά σου, | περίμενέ την καὶ στὴ γωνιά σου. (Δημητσάνης Γόρτυνος παρὰ Κ. Κασιμάτη).

— Ἀρκουῖδι ποῦ χορεύει στὴ γειτονιά σου, δέξου το καὶ στὸ σπίτι σου. (Βρεσθένων Λακεδαιμόνος παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου).

— Ἀκοῦς τὴν ἀρκουῖδα καὶ χορεύει στοῦ γείτονά σου τὴν αὐλή, καλῶς νὰ τὴν δεχτῆς καὶ στὴ δική σου. (Παπαζαφειρόπουλος, σ. 213, 13 [δεκτῆς]).

— Ὅταν γλέπῃς τὴν ἀρκουῖδα | στοῦ γειτόνου σου τὰμπέλι, πρόσμενέ την στὸ δικό σου. (Κρομμύδη, Ἀκολουθία Β' διατριβῆς, σ. 40 [Ὁ. Ἰδῆς ἀρκουῖδαν εἰς τοῦ γείτονός σου τὰμπέλιον ἔλπισέ την καὶ εἰς τὸ ἰδικόν σου]. Negris, σ. 101, 666 [ὁμοίως]. Μανάρης, σ. 34 [Ὁ. Ἰδῆς ἀρκουῖδαν εἰς τοῦ γείτονός σου τὸ ἄ. ἀπάντεχέ την καὶ εἰς τὸ ἰδικόν σου]. — (Ἀραβαντινός, ἄρ. 1808 [καὶ στὸ δ.]. — Βενιζέλος, σ. 234, 839 [Ὅταν δῆς ἄ. στοῦ γ. τὰ. περίμενέ την καὶ στὸ δ. σου]).

Κατὰ ρωγὴν τὸν ἐλαδᾶν θεὸς οὐκ ἀποδίδει (στ. 370).

Καὶ ὁ στίχος οὗτος φαίνεται ὅτι εἶναι παροιμία, καίτοι οὐδεμίαν γινώσκωμεν ἀντίστοιχον νεοελληνικὴν. Ρωγὴ εἶναι τὸ ἐλαιοδόχον ἀγγεῖον, καὶ νῦν οὐ πῶς καλούμενον, ἐλαδᾶς δὲ (λαδᾶς) ὁ πωλὼν ἔλαιον. Ἡ ἔννοια τῆς παροιμίας εἶναι ὅτι ὁ θεὸς δὲν τιμωρεῖ ἕκαστον ἀδίκημα χωριστὰ δι' ἀναλόγου κολάσεως, ἀλλ' ὁ ἁμαρτωλὸς εὐρίσκει πάντως δίκην τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ συλλήβδην· δὲν κολάζει τὸν ἀπατῶντα τοὺς ἀγοραστὰς ἐλαιοπώλην δι' ἕκαστον ρωγὴ ἑλαίου, τὸ ὁποῖον ἔκλεψεν, ἀλλ' ἀθρόαν ἐπιβάλλει τὴν τιμωρίαν πασῶν τῶν κλοπῶν αὐτοῦ.

Ἐχει ὁ καιρὸς ἡμέρας (στ. 372).

Ἦτοι δὲν θὰ ἐκλίπῃ ὁ χρόνος, θὰ ἐπιστῇ ποτε ἡ ἡμέρα τῆς ἀποδόσεως. Νεοελληνικαὶ παροιμίαι παραπλήσιαι:

— Ἐχει ὁ καιρὸς γυρίσματα, κι ὁ μῆνας ἐβδομάδες. (Ἀραβαντινός, ἄρ. 405. Βενιζέλος, σ. 89, 346. — Βρεσθένων Λακεδαιμόνος παρὰ Λ. Κωνσταντοπούλου. — Πύργου Ἠλείας παρὰ Λιναρδάκη [κ' οἱ μῆνες]).

— Ἐχει ὁ καιρὸς γυρίσματα κι ὁ χρόνος μερονύχτια. (Λελέκου, Ἐπιδόρπιον, σ. 160).

Μιᾷ καταστραφήσεται καιροῦ ροπῇ καὶ ὦρα (στ. 373).

Πρὸς δήλωσιν τῆς ἐννοίας τοῦ προσκαίρου τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ὁ καθ' ἡμᾶς λαὸς ἔχει ρητόν, ὃπερ κολοβὸν παρέλαβεν ἐκ τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας: *Μία ροπὴ καὶ ταῦτα πάντα* (Ἠλείου. Ἀραβαντινός, σ. 173.

45. Βενιζέλος, σ. 357, 104. — Ἀθηνῶν. — Πελοποννήσου).

Ἡ τύχη ἐκείνου σήμερον, αὔριον ἢ ἐδική σου (στ. 375).

Νεοελληνικαὶ παραλλαγαὶ τῆς παροιμίας ταύτης:

— *Σήμερον ἐμένα, αὔριον ἐσένα*. (Δάρβαρις, σ. 106). Πρβλ. καὶ Σειράχ λη' 22: *ἐμοὶ χθὲς καὶ σοὶ σήμερον*.

— *Σήμερα δικό μου, κι αὔριο δικό σου*. (Ἀραβαντινός, ἀρ. 1196. Βενιζέλος, σ. 273, 90 β).

— *Σήμερό 'ν' τοῦ νιοῦς καὶ ταχειὰ τάλλου*. (Κρήτης. Jeannarakis, σ. 159).

— *Σήμερα τοῦ γείτονα, κι αὔριο τῆς γειτόνισσας*. (Βερέττας, σ. 84, 3. Βενιζέλος, σ. 273, 90).

Ἄφες τὰ πάντα φέρεσθαι καθὼς ἐκεῖνα θέλουν (στ. 380)

Βλ. ὅσα ἐσημειώσαμεν ἀνωτέρω εἰς στ. 346 (σ. 473).

Καὶ θέλω οὐ θέλω γίνομαι καὶ τοῦ μαυροῦ σαμάριν (στ. 558)

Ἐκὼν ἀέκων ταπεινοῦμαι καὶ ἐξυπηρετῶ καὶ τοῦ εὐτελεστάτου ἀνθρώπου τὰ θελήματα· γίνομαι σαμάρι διὰ νὰ καθίσῃ ἐπ' ἐμοῦ ἀντίστοιχος ταύτῃ ἐτέρα σημερινῇ παροιμιώδης φράσις ἀφ' ἧν νὰ με καταλλάξῃ. Ἡ παροιμία εὑρίσκεται καὶ ἐν ἄλλῳ μεσαιωνικῷ ποιήματι, τῷ *Περὶ ἐριθείας*: *Γίνεται ὁ ξένος τοῦ μαυροῦ σαμάριν καὶ καθίζει* (στ. 58 ἐν Wagner, *Opus. gr. med. aevi*, σ. 205, καὶ ἐν Πανδώρας, τ. ΚΒ', σ. 473). Ἐπὶ τῶν οὐτιδανῶν ἢ ἐπὶ τῶν ἡναγκασμένων νὰ ὑπείκωσιν εἰς τὰς θελήσεις ταπεινῶν ἀνθρωπαρίων λέγεται νῦν ἡ παροιμία:

— *Ὅπου γάδαρος κι αὐτὸς σαμάρι*. (Βενιζέλος, σ. 221, 648. Παπαζαφειρόπουλος, σ. 311, 1162 [κ' ἐμεῖς σ.]. — Νάξου παρὰ Μ. Ι. Μαρκόπολι [κ' ἐγὼ σ.].

— *Ὅποιος γάδαρος κ' ἐγὼ σαμάρι*. (Καρυστίας παρὰ Μπιλέρη. — Φολεγάνδρου παρὰ Κονταρίνη).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐγένετο δῆλος ὁ τρόπος, καθ' ὃν ὁ Γλυκᾶς παρεμβάλλει τὰς δημῳδεις παροιμίας εἰς τοὺς Στίχους του. Ὅτε μὲν παραλαμβάνει ταύτας ἀμετάλλάκτους, οὐδὲν προσθέτων, ἂν μάλιστα ἐκ τῶν προτασσομένων ἢ ἐπιτασσομένων σαφῶς καταδείκνυται ἡ ἔννοια αὐτῶν (πρβλ. στ. 183. 292. 365. 366. 370)· ἀμετάλλακτοι τὰ πολλὰ μένουσιν ὡς εἰκὸς καὶ αἱ παροιμιώδεις φράσεις (πρβλ. στ. 156. 285. 286. 354)· ὁ δὲ τὴν δημῳδὴ παροιμίαν ἐπεκτείνει προστιθεὶς καὶ δεῦτερον στίχον ἐπεξηγοῦντα ἢ ἀπλῶς κατ' ἄλλον τρόπον ἐπαναλαμβάνοντα τὸ νόημα αὐτῆς (πρβλ. στ. 274-5. 282-3)· ἄλλοτε χωρὶς νὰ μεταβάλῃ τὰς λέξεις τῆς παροιμίας διὰ παραπληρωμάτων αὐξάνει τὸ μέγεθος αὐτῆς ἀπὸ ἐνὸς εἰς δύο ἢ πλείονας στίχους ἢ καὶ τὸ μέτρον μεταβάλλει (στ. 117-8. 270-2)· ἢ τέλος καὶ τὴν φράσιν ἐξαλλάσσει καὶ διὰ παντοίων ὀνθυλευμάτων καθίστησι δυσδιάγνωστον τὴν παροιμίαν (στ. 79 κῆ. 252-3. 329 κῆ).